

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

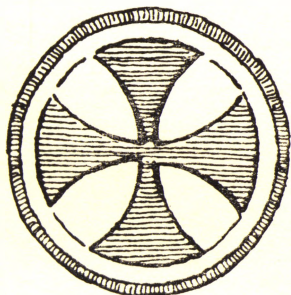
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA ALS OG SUNDEVED

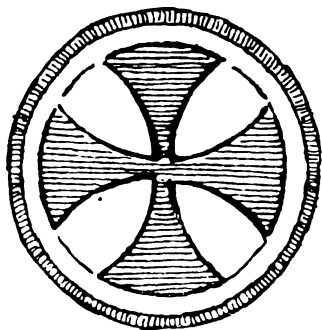
V. HEFTE

GAMLE MINDER
FRA SVENSTRUP SOGN

AF
J. RABEN

DYBBØL-POSTENS FORLAG
TRYKT I DYBBØL-POSTENS BOGTRYKKERI
SØNDERBORG 1932

FRA ALS OG SUNDEVED

V. HEFTE

**GAMLE MINDER
FRA SVENSTRUP SOGN.**

AF
J. RABEN

UDGIVET SOM SÆRTRYK AF DYBBØL-POSTEN 1932

Svenstrup Kirke.

Om Kirkens Bygning fortælles følgende Sagn.

1.

Svend og Hagen strandede i Sandvig. De blev frelste paa en vidunderlig Maade. Saa gik de hver til sin Side, og hvor de kunde se Skibenes Vrag, besluttede de at bygge en Kirke. Svend tog Tropper med sig. Han byggede Svenstrup. Hagen gik alene, han byggede Hagenbjærg.

(Svenstrup Kirkekronik).

2.

To Riddere, Svend og Hagen ejede Gods i Als Nørherred. Begge drev Sørøveri og havde i Forening sendt deres Skibe ud paa Lillebælt for at hærge Lyø og Avernak. Det varede længe, før Skibene kom tilbage, og Ridderne blev urolige over deres Besætningers Skæbne. Hver Morgen stod de sammen paa Elshøj og holdt Udkig over Havet, men Skibene kom ikke. En Nat havde Svend en mærkelig Drøm: Paa Højderne, hvor hans og Hagens Borge laa, saa han to Kirker og en Stemme raabte: Byg Huse til Guds Ære, og Eders Folk kommer tilbage! Den næste Morgen traf Svend igen sammen med Hagen paa Elshøj og fortalte

ham om Drømmen. Begge lovede at bygge en Kirke paa det Sted, hvor Borgene laa. I samme Øjeblik lettede Taagen og samtidig saa Ridderne deres Skibe, som med fulde Sejl stod ind mod Taarup Strand. — Folkene kom tilbage og fortalte, at det ikke havde været dem muligt at komme i Land, hverken paa Lyø eller Avernak, Skibene var altid bleven kastet tilbage af Stormen. Svend og Hagen forstod, at der var en højere Magt med i Værket. Samme Dag begyndte de at nedbryde deres Borge, og de byggede de to Kirker, som fik Navn efter de to Riddere: Svenstrup og Hagenbjerg.

3.

Paa Als boede Kæmperne Svend og Hagen. De laa i stadig Strid med hinanden, og begge havde sendt deres Skibe ud paa Røvertog. Hver især ventede nu paa sin Flaade, men Skibene kom ikke. De traf ofte sammen paa en Høj i Nærheden af deres Gaarde for at se ud over Havet. Hver for sig havde lovet at bygge en Kirke, naar hans Flaade kom først hjem. Tilfældet vilde, at begge Flaader kom paa én Gang, netop som begge Kæmper var paa Højen. Kæmperne holdt Ord og de byggede hver en Kirke som fik Navnene Svenstrup og Hagenbjerg.

* * *

Svenstrup Kirke hører til de ældre her paa Egnen. Den oprindelig romanske Bygning har dog været underkastet forskellige Ombygninger i Tidernes Løb. — Den største Del af Kirken bestaar af Kampesten med en Murtykkelse paa 1,25 Meter, Vestgavlen, som i en senere Tid er bleven fornyet, har Teglstensmur. Korgavlen er bygget om i den gotiske Tid, og to spidsbuede Nischer ind imod Koret tyder

paa, at der har været Vinduer. Sakrastiet er bygget til i 1789.

Det gamle romanske Vindue paa Korets Sydside blev 1762 »brækket ud og et nyt muret ind«. Asmus Glaser besørgede Glarmesterarbejdet.

Antagelig er Nordvinduet blevet tilmuret ved samme Lejlighed.

Næsten alle gamle Kirker havde to Indgangsdøre nær Vestenden, Norddøren var Kvindernes, Syddøren Mændenes Indgang. Var Portalerne forskellige, saa var Syddøren i Røglen den smukkeste. Blev en Dør overflødig, blev for det meste den nordlige tilmuret.

Nordportalen, som nu er tilmuret, er bygget af tilhugget Granit. Rundbuens Slutsten er prydet med et udhugget Menneskehoved. Folkemunden har en bestemt Forklaring for Døren og det derover siddende Menneskehoved. Den fortæller, at det er Skarpretterens Dør og at han inden for denne havde sin egen Stol, »Rakkerstolen«. Rakkeren maatte nemlig ikke benytte den almindelige Kirkedør. Den skal sidst være benyttet af Rakkeren fra Egen, der maatte benytte Svenstrup Kirke, da der hverken i Egen eller Notmark fandtes en Rakkerstol. Derfor skulde Hovedet over Døren symbolisere Skarpretterens blodige Haandværk.

En anden Fortælling vilde bringe Hovedet i Forbindelse med Sven, som skal have bygget Kirken og efter hvilken Byen skal have faaet sit Navn.

Det er kun Sagn, Døren har intet at gøre hverken med Skarpretteren eller Svend.

Paa Sydturen findes en Solskive med Aars-tallet 1604. 1750 findes en Udgift til Maleren

Hans Ebbesen »for at reparere den gamle forfaldne Solskive, Soluhret, paa Kirkens sønder Side«. 1758 har han atter malet den gamle »Sten-Solviser«.

Kirkens gamle Bjælkeloft er nu dækket af et utiltalende Gibsloft. — Efter Kirkeregnskabet har Maler Peter Ebbesen malet Loftet 1776. De ti Fag Loft fik en blaa Farve og de 11 Bjælker blev marmoreret. Samtidig dekorerede han Lydhimlen over Prædikestolen med ægte Guld og Sølv.

Lydhimlen over Prædikestolen er forsvunden. Den er vel bleven fortæret af Tidens Tand og taget ned. Det af Peter Ebbesen malede Bjælkeloft findes endnu under Ginslaget. Bjælkerne er smukt marmoreret med blaa-grønne og hvide Farver.

Forhaabentlig kommer snart den Dag, da man vil indse, at det smukke Bjælkeloft passer bedre til den gamle Kirke end det moderne og alt andet end smukke Gibsloft.

Vaabehuset

er tilbygget i den senere gotiske Tid, som ved næsten alle vore Kirker. Her har man ogsaa fulgt den bestemte Skik at bygge det foran Syddøren. Man brugte ikke mere særskilt Indgang for Mænd og Kvinder, og Norddøren — Kvindedøren — blev tilmuret efter at der gennem Vaabehuset var skabt en fælles Hovedindgang. Indgangen fra Vaabehuset til Kirken er endnu den gamle romanske Granitportal. Der er i senere Tid bygget en mindre Indgang inden for den gamle Granitbue. Det vilde være ønskeligt at denne Dør blev afrenset, saa at den igen kom til at staa som smuk Granitportal, ligesom den tilmurede Dør paa Nordsiden. Det er Nutidens Opgave at føre

de gamle Mindesmærker fra Middelalderen, — her har vi kun vorø Kirker fra denne Tid — saa godt det kan lade sig gøre, tilbage til den oprindelige Form. Sydportalen kan drages frem med ringe Midler. Langs Vaabenhusets Sidevægge er de gamle, murede Bænke endnu bevaret. Her har de vaabenførende Mænd henlagt deres Vaaben, da man ikke maatte tage dem med ind i Guds Hus. Heri har Navnet »Vaabenhuset« sin Oprindelse.

Paa Vaabenhusets Gavl sidder en lille Granitplade med Indskrift

H. T. P.

1702.

I dette Aar er Gavlen bleven fornyet. Side-murene er endnu de gamle. Ombygningen er udført i Hr. Tycho Paulsens Tid, som var Sognepræst fra 1684—1726. — 1775 fik Vaabenhuset to nye Vinduer.

Paa den østlige Mur er anbragt to store Gravsten, der før laa paa Kirkegaarden, den ene over Billedskærer og Parcellist Friedrich Ebbesen, † 1820, og Familie, den anden over Provstinde Margarethe Ebbesen, † 1828.

Friedrich Ebbesen, en Efterkommer af Billedhuggeren, som har lavet Prædikestolen, købte ved Hjortsprings Parcellering 1771 et Par Parceller, hvor han byggede en lille Gaard, der senere blev Kro, almindelig kendt under Navnet »§ 5«. Der har Ebbesen selv udskaaret den gamle Dørbjælke, som bærer Indskriften:

»O Herre Gott dies Haus bewahr,
fyr feuers Brunst und aller gefahr«.

Friedrich Ebbesen var en alvorlig og kristelig Mand, men én Ting ærgrede ham. Folkene paa Gaarden, maaske ogsaa fremmede, havde den slemme Vane at forrette deres Nødtørft for-

an den østre Ende af Laden i Stedet for paa det dertil bestemte Sted. Friedrich Ebbesen har vel ikke yndet den Maade at straffe Synderne med haard Haand og haarde Ord, han kendte en bedre Metode: ved Hjælp af Skriftens Ord skulde Mennesket forædles. Og derfor huggede han et Skriftsted ud i den midterste Bjælke i Bindingsværket paa Ladens Østende:

»5. Mos. 23. V. 12. 13. 14.« *)

Denne Bjælke sidder endnu til Minde om Stedets første Ejer, men om den velmente Indskrift er falden i god Jord, vides ikke.

Friedrich Ebbesen lavede 1789 en Stol ved Sakristiet.

Efter Fortælling skal en farende Svend engang have skrevet følgende Vers af Digterpræsten Lund paa Vaabenhusets Ydermur:

»Til Tanke Du indbyder mig,
Du stille Sovested!
Her, hvor den trætte Landmand sig
Til Hvile lægger ned.
Han Jordens Dagværk fuldendt har
Og ham er Hvilen sød,
Ej vaagner han til Møje meer
Og ej til Jordens Nød.
Og naar vore Been engang
Nedsænkes her i Muld,
Naar under Klokkelyd og Sang
Man kaster Graven fuld,
Da græde og en kærlig Ven

*) 5. Mos. 23.:

12. Og du skal have et Sted udenfor Lejren, og der skal du gaa hen udenfor.

13. Og du skal have en Spade foruden dine Vaaben; og naar du sætter dig derude, da skal du grave dermed og vende dig om og skjule det, som er gaaet fra dig.

14. Thi Herren din Gud vandrer midt i din Lejr for at udfrie dig, og at give dine Fjender hen for dit Ansigt; og din Lejr skal være hellig, saa at han ikke skal se nogen ublu Ting hos dig og vende sig bort fra dig.

Her ved vort Lejested,
Og ofte mindes os igjen
Med tavs Sørgmodighed.«

Disse Vers blev malet paa en Egetræstavle og hængt op paa Vaabenhusmuren. Den kunde ikke trodse Tidens Tand og Skriften var helt udvisket. Pastor v. Fischer-Benzon har nu ladet den opmale paany og ophænge i Vaabenhuset.

Alteret.

Det nuværende Alter er fra 1874. Billedet, »den indbydende Christus« er malet af Pfannschmidt.

Det gamle Alter, 1750 restavreret af Hans Ebbesen, havde to gode Billeder i Renæssance-manéer. Hovedbilledet fremstillede Jesu Daab og et Billede, paa Skrinet, den hellige Nadvere. Disse Billeder, der indtil for henved 30 Aar laa og smuldrede hen paa Loftet, er bleven sendt til Museet i Flensborg. Fra dette Alter stammer vistnok det lille Crusifix og de to Apostelfigurer, som nu hænger i Koret. Crucifixet er af ældre gotisk Type fra henimod Aar 1300. Sidefigurerne forestiller Peter og Paulus, den første med Nøgle og Bog, den anden med Bog og et tabt Sværd. Disse to Figurer er yngre, fra omkring 1500.

I 1774 skulde Jonas Maler »male og renovere alt Træværket i Kirken og renovere Alteret og Prædikestolen med ægte Guld«. Jonas Maler fuldendte dog ikke Arbejdet, det blev fuldført af Maler og Forgylde Peter Ebbesen i 1775.

1930 har Pastor von Fischer-Benzon foræret Kirken den smukke, gamle Messingampel, som hænger i Koret foran Alteret. Det er en Moskeampel fra Damaskus, hvor Præsten for nogle Aar siden købte den, da han besøgte Palæstina.

Prædikestolen

er et Arbejde af et Sognebarn, Billedhuggeren Ebbesen, fra Aaret 1688. Den er ikke et stort Kunstværk, men morsom er Mesterens Idé, at han har stillet udskaarne, brændende Lys foran de snoede Hjørnesøjler. Den gode Bemaling, hvidt med Guld, giver den dog et venligt Præg.

Prædikestolen bærer følgende Indskrift:

»Zu Gottes Ehren, der Kirchen Schwenstrup Zierde hat H. Thycho Paulsen p. T. Pastor loci mit seiner Ehefrawen Margaretha Paulsen vnd sämtlichen ein Gepfarreten Kirchspielleuten diese Cantzel vorehret.

Anna 1688.

Friedrich Ebbesen me fecit«.

1789 er Prædikestolen bleven repareret af Hans Ebbesen.

En gammel Inventarliste.

I en Regnskabsbog findes en »Fortegnelse over Kirkens Ornamenter« fra 1741:

- 1) Et Skab i Muren med Laas for.
- 2) En Messehagel og en Messe-Serk.
- 3) En Alterdug.
- 4) Vire Lyhse-Stager af Kaaber.
- 5) Een sølv-vergyldt Kalck og Disk.
veyer 43 Lod mind 2 Quintin.
- 6) Een mindre dito at berette med,
veyer 24 lod 2 qtn.
- 7) En Tinflaske.
- 8) Et Messingfad i Døbe-Steenen.

- 9) to Klocker.
- 10) 2de Jerne Stick-Arme ved Alteret.
- 11) En tin Kalck.

Skabet i Muren »med Laas for« findes ikke mere. Det har sikkert været Hostieskabet i Korvæggen, hvor Alterredskaberne blev opbevaret. Messeklædningen og Alterdugen er vel smuldret hen. Ligeledes kendes Tinflasken og Tinkalken ikke mere.

Bevaret er endnu de »vire Lyse-Stager af Kaaber«. Det er de fire gotiske Bronze-Lysestager paa Alteret, af hvilke de to hviler paa Dyrefødder.

Alterkalkene er ligeledes i Brug endnu. En større og en mindre Kalk, begge i Renæssancestil, har en og samme Indskrift, indgraveret i Fodstykket:

»Zu Gottes Ehren hat Hr. Statius Plagge, Pensionarius auf Hirschsprung zu diesem Kelch VI Rthl. verehret, das übrige hat Tycho Paulsen. P. t. Pastor Loci Und die gemeine dazu gegeben A. 1715«.

En lille Oblatdaase af Sølv viser et prægtigt Barokarbejde fra 1676. I en Blomsterkrans paa Laaget findes Navnene D. P. W. og M. I. D. Hvem Giveren er véd man ikke. Paa Siden staar indgraveret: »Svenstrup Kirke 1807«. Daasen er mærket B. I.

Messingfadet i Døbestenen bruges endnu. Det er af slet og ret Form, uden Ornament. Debefonten er romansk og stammer fra Kirkens første Dage, den bærer et smukt Rankeornement og den firkantede Sokkel prydes paa Hjørnerne med Menneskehoveder.

De tvende Lysarme af Jern fra det gamle Alter opbevares i Samlingerne paa Sønderborg Slot. De er simple og uden Værdi.

En smuk syvarmet Lysestage af Messing, der har sin Plads midt paa Alteret, er en Gave fra Pastor v. Fischer-Benzon i Anledning af sit 25-aarige Præstjubilæum.

Den bærer paa Fodstykket følgende Indskrift:

»W. v. F.-B.
5. VII. 1921
Svenstrup«.

Paa Korvæggen bag Alteret findes en ejendommelig Dekoration, nemlig Monogrammerne af de regerende danske Konger, fra Kong Frederik I (1523) til Kong Frederik VII.

I den senere Tid er tilføjet Kong Christian X.s Monogram, og i de gamle Vinduesnicher er Rækken sluttet med Christian IX.s og Frederik VIII.s kronede Navnetræk.

Over Indgangen fra Vaabehuset hænger en sort Egetavle med Kong Frederik V.s Navnetræk i Sølv.

Det stammer fra et gammelt Alterklæde:

»1756: Istedetfor det gamle brøstfældige Alterdug er anskaffet et nyt af sort Fløjl med Tilbehør og Kongens Navn og Krone samt Aars-tallet ¹⁾ af Sølv derpaa renoveret«.

Den blev syet af Jomfru Marie Christine Frost. Kongelige Navn og Krone samt Aarstal paa Alterdugen blev lavet af Guldsmed von Ham i Sønderborg.

Den gamle Alsinger, Grosserer Johan Hansen, København, Nordborg Slots Efterskoles

¹⁾ 1756.

Stifter, forærede Kirken 1923 en prægtig Lysekrone med følgende Indskrift:

»Skænket til Svenstrup Kirke af Grosserer Johan Hansen, København, 1923«.

Grosserer Hansens Moder hviler paa Svenstrup Kirkegaard.

Provst Tostrup's Epitaf.

En Mindetavle over Provst Mathias Tostrup er anbragt paa Korets Nordvæg. Provst Tostrup, født i Himmeløv paa Sjælland 1711, var Præst i Svenstrup fra 1745—1784. Indskriften er malet paa en Sandstensplade.

Forandringen i Koret 1930.

I Efteraaret 1930 forærede Telefondirektøren i København, Ingeniør Dr. Fr. Johannsen en Mindetavle til Svenstrup Kirke. Det er en lysgraa Marmortavle, til Minde om Direktør Fr. Johannsens Bedstefader, Provst Ebbesen, Præst i Svenstrup fra 1805—1836.

Indskriften lyder:

»Provst
Frederik Ebbesen
* Sjellerup 1768
† Slesvig 1836
Sognepræst i Svenstrup
1805—1836
Stænderdeputeret
for Als Landbesiddere.
Virksom for Retfærd,
for Frisind og Fremskridt
i Kirke, i Skole,
i Landbrug og Industri.

Dattersønnen, Ingeniør Dr. Fr. Johannsen
satte dette Minde 1930«.

Om Provst Ebbesen skriver Telefondirektør
Dr. Johannsen:

Imellem min Oldefader, Pastor Hans Ahlmann i Guderup, 1770—1845, og hans Svigersøn, min Bedstefader, Provst Ebbesen, 1768—1836, bestod der et betydeligt Modsætningsforhold. Pastor Ahlmann var tysk opdraget, havde studeret i Halle og var i sin Ungdom Hofpræst for den hertugelige Familie i Graasten, hvorigennem han kom i et nært personligt Forhold til den senere Dronning Karoline Amalie og hendes Mand Prins Christian Frederik, den senere Kong Christian den 8., hvørom en stor personlig Korrespondance bærer Vidne. Da Provst Ebbesen var død, bad min Oldefader Prinsen om at hjælpe Sønnen Hans Ahlmann til at blive Efterfølger som Sognepræst i Svendstrup, hvad Prinsen venligst virkede for og gennemførte. Kongens Kabinetssekretær Adler spørger 1842 Oldefaderen »wer hat den Sprachteufel los gelassen, und wie setzen wir ihn wieder fest«. I et Brev skriver en af de to Forfædre til den anden: »Min kære Ven eller som jeg maaske hellere skulde skrive, min kære Fjende.«

I Modsætning til den Ahlmannske Tyskhed, der bl. a. kendetegnes ved, at Pastor Ahlmann var personlig Ven med Tidens berømte tyske Filosofer, var Provst Ebbesen af jævn dansk Slægt, Faderen var Billedhugger og Forgylder — havde i sin Tid forgyldt de 3 Kroner paa Frue Kirke, der blev skudt ned af Englænderne i 1807. Faderen, den gamle Billedhugger, vilde ikke hugge de 2 sidste Tal paa sin Ligsten, der er bevaret ved Svendstrup Kirke, men bad Sønnen gøre det, hvad tydeligt ses paa Stenen.

Provst Ebbesen var dansk, havde gaaet i Skole i Odense og studerede derefter i 7 Aar ved Kjøbenhavns Universitet, hvor han tog teo-

logisk Attestats med den sjældne Karakter Laudabilis et quidem egregie. Min Bedstemoder har fortalt, at Professorerne rejste sig for ham »in Kathedrum«, da han var eksamineret i Græsk.

Han var nogle Aar Lærer ved Døtreskolen i Kjøbenhavn, men fik Afsked paa Grund af en Uoverensstemmelse med Direktionen, som han syntes tog sig sin Gerning for let og overlod Tilsynet til en efter hans Mening inkompetent fransk Dame. Herom udførligt i en af ham udgivet Piece. 1805 blev han beskikket til Sognepræst i Svendstrup efter i 8 Aar at have været residerende Kapellan i Nordborg. Han blev i 1834 valgt til Stænderdeputeret for Als Landbesiddere. Under et Ophold som saadan døde han i Slesvig By 1836 af et Slagtilfælde og begravedes paa Slesvig Kirkegaard, hvor hans Gravsten findes. Paa Als gik der betegnende for den begyndende nationale Misstemning Rygter om, at Tyskerne havde forgivet ham.

Om hans personlige Tro gælder, hvad der staar i Wibergs Præstehistorie, at han var »Rationalist i stærk Grad, men af en meget retsindig og brav Karakter.«

Han har næppe troet paa de strenge Straffe i det tilkommende Liv, men mente, at de fleste Syndere fik deres velfortjente Straf allerede her paa Jorden. Hans Syn paa Djævlen og Helvede fremgaar af, hvad min Moder har fortalt mig, at han sagde: I skal ikke tage Herrens Navn forfængelig, men trænger I en Gang imellem til at sætte en Trumf paa, saa maa I hellere sige for Fanden, for der er jo dog ingen Djævel til.

Provst Ebbesens Interesse for Fremskridt gav sig til Kende paa mange Maader, han op-

rettede Sognebogsamlinger, fik Lærebøger indført i Skolerne og fik trods megen Modstand den evangelisk lutherske Salmebog indført i 1811. Han modsatte sig som Herredsprovst 1808 Als' Adskillelse fra Fyens Stift og hævdede ved enhver Lejlighed Øens danske kirkelige Stilling. Blev 1819 benaadet med Rang som Amtsprovster.

Han fremkom, »saavidt han véd, ikke uæsket med nogen Besværing over Medembedsmænd, men flere gejstlige og verdslige Embedsmænd besværede sig over ham, men hver Gang tabte de Sagen og fik Irettesættelser«. Som Provst og som Sognepræst var han meget virksom for Præsternes og Lærernes omhyggelige Førelse af deres Forretninger, og hans store Sans for Orden og Retfærd bragte ham ofte Vanskeligheder, der klagedes over ham, men han var nøje inde i den kirkelige Ret og fik bestandig Medhold hos Regeringen.

I 1822 bivaanede han en Auktion over Gøllinggaard i Stevning, hvor der kun blev budt 1020 Rigsdaler. Han opfordrede indtrængende Bønderne til at byde mere, men de svarede, at æ Provst kunde jo selv byde. Saa bød han 10 Rigsdaler mere, og Auktionarius, der var hans Uven, slog straks til. Han var derved i stor Forlegenhed, men klarede for sig, og Gaarden blev hans anden Hustru og Enke Brigitte født Ahlmanns Ejendom, hvor hun sad som »æ Frue i mange Aar til Held for deres Efterkommere, hvoraf Sønnen Frederik døde som ung, mens Datteren Anna Margrethe Dorothea (Doris) blev gift med Løjtnant — senere Oberst — Otto Johannsen, Søn af den mangeaarige Amtmand i Haderslev. Fra hende stammer den danske Del af Familien Johannsen. Provst Ebbesens

første Hustru var født Vogelsang. Af dette Ægteskab lever ingen Efterkommere. I Gøllinggaards Lade vises en Mursten med deres Navne.

Mens Provst Ebbesen helt igennem var dansk, var min Bedstemoder tysksindet, hertugeligt stemt. Min Moder var dansk og glædede sig meget over, at af to Roser, hun plantede ved Indgangsdøren, blev den ene rød, den anden hvid. Naar hun talte om »de Danske«, kunde vi Børn sige til hende: Du er jo selv dansk. Dertil svarede hun: Jo, men jeg er Slesviger.

Ved Gøllinggaard anlagde Provst Ebbesen et Teglværk og en Kalkovn og senere et Garveri og vistnok ogsaa et Spinderi. Kong Frederik VI. syntes ikke om, at en Præst drev saadan Virksomhed, men da han forklarede, at der fødedes 100 Munde derved i disse vanskelige Tider, var Kongen tilfreds.

Før Landbrugets Fremgang var han meget interesseret, virksom for Mergling og Dræning, var korresponderende Medlem af Landhusholdningsselskabet og blev hædret med dettes store Sølvmedaille. Svendstrup Kirkegaard var den første paa Als, der indrettedes og behandledes som en Have. Han nybyggede Svendstrup Præstegaard og anlagde Haven.

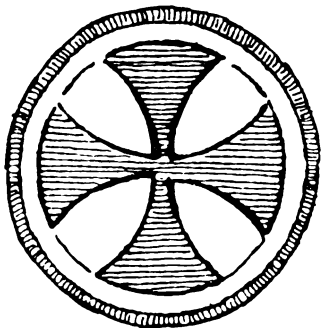
Med sine mange Interesser og sin store Virksomhed var han dog næppe nogen egentlig praktisk Mand. F. Eks. skældte han en Gang over, at en Mand lod sine Heste løbe løse, men maatte høre af en Dreng, at »de var æ Provst si egen Hæst.« —

Før at anbringe Provst Ebbesens Mindetavle, maatte Provst Tostrups Sten flyttes. Den sad midt paa nordre Korvæg, paa det tilmurede romanske Vindue. Det blev derfor besluttet, at genaabne det gamle Vindue og anbringe de to Tavler hver paa sin Side.

Vinduet blev hugget ud og der blev indsat et smukt Vindue med blyfattet Antikglas. Af den gamle Vinduesdekoration var saa lidt af Farverne bevaret, at den ikke kunde rekonstrueres, saavidt man kunde skønne, har den bestaaet af røde og hvide, saakaldte Skakbrætformede Felter, ligesom i Broager Kirke. Derfor har man udført Dekoration paa samme Maade som i Broager. — Over Vinduet er malet et Jesusmonogram, som det findes paa de gamle Stolestader i Hørup Kirke. Korbuen er bleven forsynet med en Frise, ligesom i Broager Kirke, og dens Sydpille er bleven pyntet med Indvielseskors. — Koret er blevet lysere og venligere, nu det har faaet sit gamle Vindue igen. Det virker smukt og hyggeligt. Telefondirektør Johannsen har bekostet denne Forandring.

Kalkmalerier.

Paa Korets Nordvæg findes overalt Rester af Kalkmalerier, Akantusslyngninger i rødbrun Farve fra den sidste katolske Tid. Da den af Pastor v. Fischer-Benzon forærede Messingampel blev anbragt i Korhvelvingen opdagede man, at Hvelvingknappen og Ribberne havde Dekorationer under de nyere Kalklag. Et gammelt Indvielseskors fandtes paa Væggen under den private Kirkestol. Dette Kors er i Sommeren 1930 blevet frisket op med Farver. Et Indvielseskors paa samme Væg, længere ned mod Orglet, er nyt.

Præstefølge.

Paa Skibets Sydvej hænges en smuk Præstetavle, som Pastor v. Fischer-Benzon har givet Kirken for et Par Aar siden:

1. Teuxen † 1562.
2. Jensen * i Stavnsbøl, 1562—1580.
3. Iversen * i Assens, 1580—1607.
4. Matthiesen * i Sønderborg,
1607—1625.
5. Lorenzen * i Sønderborg,
1625—1637.

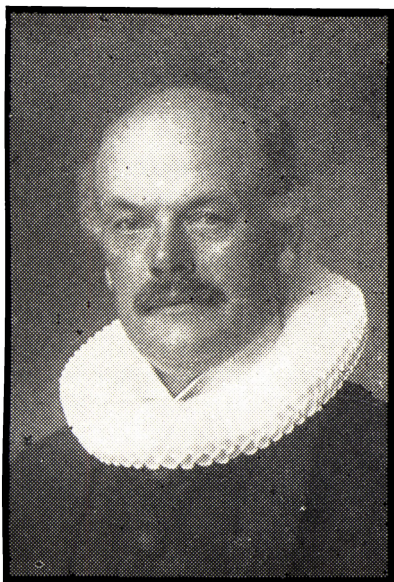
6. Harboe * paa Fyn, 1637—1682.
7. Jepsen * i Nordborg, 1682—1684.
8. Paulsen * Høier, 1684—1727.
9. Lorenzen * i Sønderborg,
1726—1745.
10. Tostrup * paa Sjælland,
1745—1784.
11. Stellwagen * i Kolding,
1784—1804.
12. Ebbesen * i Sjellerup, 1805—1836.
13. Ahlmann * i Guderup, 1836—1870.
14. Schmidt * Hoptrup, 1870—1900.
15. Riis * i Løgumkloster,
1901—1915.
16. v. Fischer-Benzon * i Løgum-
kloster, fra 1917.

Pastor v. Fischer- Benzon

kundø den 19. Juli 1931 se tilbage paa et 35 Aars Virke som Sjælesørger. I denne Anledning skrev et Sønnsbarn i »Dybbøl-Posten«:

»Jubilaren er runden af gammel sønderjysk Æt. Slægtens Stamtræ kan paa Kvindesiden føres tilbage til 1313, da Hajstrupgaard var i Slægtens Eje. Men efter hvad der majsommeligt har kunnet udforskes, stammer Familien fra Oldemorstofte ved Bov. 1710 adledes Slægten og har paa den Tid Navnet de Nissen-Benzon. Paa Mandssiden uddøde Slægten kort Tid efter at være bleven adlet. Den sidste Kvinde af de Nissen-Benzon Slægten ægtede en Oberst af fransk Æt, der stod i dansk Tjeneste, de Jacob Ludwig Vauvert. de Vauvert-Benzon Slægtens mandlige Medlemmer uddøde, men den ældste Datter, der var Stamhusejerinde til Skærsø ved Ebeltofte, giftede sig

med Pastor v. Fischer-Benzons Oldefader, Henrik v. F.-B., til Kvistrup ved Struer. I Begyndelsen af det 19. Aarhundrede forarmedes Familien, og i 1823 flyttede den til Holsten, hvor den for største Delen endnu bor.

Pastor v. Fischer-Benzon er født i Løgumkloster som Søn af daværende Borgmester v. F.-B. I 1879 paabegyndte Jubilaren i Rendsborg Gymnasium Forberedelsen til sin Livsgerning. Efter i 1890 at være dimitteret fra »Kielers Gelehrtschule« studerede han Teologi i Berlin, og tog i 1893 den første teologiske Eksamen i Kiel og tog sammesteds Embedseksamen i 1895. Efter et 9 Maaneders Ophold paa Haderslev Præsteseminarium bestod v. F.-B. i

1896 Eksamen, der skabte Mulighed for at optage Præstegerningen i de dansktalende Menigheder i hans Hjemland. Den 5. Juli 1896 beskikkedes Jubilaren til Sognepræst i Roager Menighed og blev ved en Højtidelighed kort Tid efter indsat i Embedet af Provst Gottfriedsen. I de sidste 7 Aar før Pastoren i 1917 søgte og fik Kaldet i Svenstrup, var han tillige Sjælesørger i Anneks sognet Spandet.

v. Fischer-Benzons utvungne og behagelige Væremaade gjorde, at han hurtigt levede sig sammen med det nye Kalds Beboere. Hvad der senere hen højnede Sognepræstens Popularitet var den Interesse, hvormed han omfattede sin Gerning og — ikke mindst — den Rundhaandethed, han Gang paa Gang har vist ved en stilfuld Udsmykning af Kirkens Indre. Skal efter Sognepræstens Ønske 35 Aarsdagen for hans Vedkommende forløbe stilsfærdigt, saa vil der dog fra Menigheden lyde en Tak for Tiden, der gik og tolkes de bedste Ønsker for Aarene, der kommer.«

Da Pastor v. Fischer-Benzon 1917 kom til Svenstrup, var Kirken meget fattig, hvad indvendig Udsmykning angaar. I Dag ser Kirken anderledes ud og det er Pastor v. Fischer-Benzons Værk. Hans Sans for Kunst og Skønhed har gjort Kirken til det hyggelige Rum, som enhver Kirke burde være. Vel er Ordets rene Forkyndelse, Gudstjenesten, Hovedsagen, men smukke Billeder og Farver tjener til at give Gudstjenesten Højnelse. Saadan har Sognepræsten i Svenstrup vel ogsaa set paa Sagen, da han de senere Aar er gaaet i Gang med at udsmykke Kirken. Det er store og smukke Gaver, som Menigheden har modtaget af sin Præst.

I 1926 forærede han et stort Maleri af den kendte Maler G. S. Schweitzer, det forestiller Juleglædens Tøgt over Jordan. En lille Sølvplade paa Rammen fortæller i beskeden Korthed, at Præsten har givet det til Kirken som Tak til Gud efter overstaaet Sygdom. Andre smukke Malerier, »Jesus og Nikodemus«, »Barnemordet i Bethlehem«, »Maria Jesu Moder« udøver en stærk Virkning. Et stort Maleri — gammel hollandsk Manér —, som forestiller den vantro Thomas, hænger paa Nordvæggen. Dette Billedes stumme Prædiken taler stærkere end med Ord: Vær ikke vantro, men troende! Paa Orgelpulpiturets Fyldninger er i senere Aar anbragt fem smukke Relieffer, udhugget i Egetræ af Billedhugger Jørgen Hagemann fra Flensborg. — De forestiller Kristus og de fire Evangelister. Desuden findes en Del Arbejder af Billedhugger Jes Lind, Bondekunstneren fra Øster Aabling i Roager-Sogn, hvor v. Fischer-Benzon var Præst før han kom til Svenstrup. Jes Lind var Arbejdsmand, og havde opdyrket en Hedelod med Spaden. Af Naturen Kunstner, naaede han dog ikke frem til den fortjente Plads. Naar Aanden kom over ham, maatte han »skære«. Han døde omkring 1925. — De bestaar af flere Relieffer med religiøse Motiver og et udmærket Krucifiks. I Fjor har Pastor v. Fischer-Benzon foræret Kirken den smukke, gamle Messingampel, som hænger foran Alteret. Den stammer fra en Moske i Damaskus, hvor Præsten som nævnt erhvervede den, da han for nogle Aar siden besøgte Palæstina. Ligeledes er den syvarmede Lysestage paa Alteret og den smukke Præstetavle paa Kirkens Sydvæg en Gave fra ham.

Der kan endnu nævnes mange Ting i Kir-

ken, som Sognepræsten har givet den. Nævnes maa endnu to Malerier, »Musikengle«, af en gammel italiensk Mester. De hænger paa begge Sider af Indgangsdøren og er forsynet med prægtige, forgyldte, gotiske Rammer, der nøje falder i samme Stil som Alteret. Smaa Dekorationer og Bibelsprog er anbragt paa de passende Steder. Saaledes staar Kirken nu i en ny, festlig Dragt. Sognepræsten kan med Glæde se tilbage paa sin Indsats for Kirken. Menigheden er sikkert ogsaa glad og taknemiig.

De skiftende Menighedsraad har gentagne Gange uden Resultat gjort Anstrengelser for til Forskønnelse af Kirkens Interiør at faa Herskabsstolene, som befandt sig over Stolerækken ved den nordre Væg, fjernet. I Sommeren 1931 gjorde Sognepræsten et fornyet Forsøg i den Retning, og han opnaaede Ejernes — eller rettere — Brugernes Sanktion til at faa Stolene fjernet, imod at Pulpituret til Gengæld blev bygget over et Par Stolerækker i Kirkerummet til Afbenyttelse for de resp. Brugere. Kirkens Indre har ved denne Ændring vundet betydeligt i Skønhed, selv om derved et Stykke Historie bliver udslettet.

Ved Nedbrydningen af Herskabsstolene observerede man, at det i Muren bag den tvedelte Herskabsstol tilmurede Hul ikke — som man antog — var et Vindue, men at hver Stol oprindelig har haft sin Opgang, idet man ved at fjerne Tilslutningen fandt en Opgang med Trappetrin. Ved Tilmuringen af Opgangen har man nu paa Ydermuren lavet en Niche, i hvilken der bliver placeret en gammel, smukt tilhugget firkantet Gravsten.

Om selve Herskabsstolenes Tilblivelse beretter Kirkens Regnskabsbøger:

»Christian Frost, Skipper i Svenstrup, lod opbygge Pulpituret 5 Alen langt og 2½ Alen bredt. Men for Murenes Brydning har han ikke erlagt noget til Kirken, til Gengæld har Christian Frost foræret Kirken en og anden Præsent. Han har at erlægge en Daler aarlig, men kan, saa længe hans Decendenter befinder sig i Svenstrup og der bebor det Hus, som de nu ere i, benytte Pulpituret og dør de, eller beboer ikke mere Huset, da er Pulpituret uden Vederlag tilfaldt Kirken.« Pulpituret blev bygget i Aarene fra 1738—1742. Pulpiturets Udseende lod formode, at det var bygget i to Tempi, hvad der ogsaa godtgøres efter nedenstaaende Uddrag af Kirkebøgerne. I 1779, da Hjortspring udstykkedes, er der paa Ansøgning af Mathias J. Vogel-sang og Jørgen Thomsen, Solbjerggaard og Hjortspring, da de trængte til Stolestader, af Kirkesessionen, formedelst den sluttede Conces-sionen suliesis af 4. Februar 1779, bevilget at bygge paa egen Bekostning en lukket Stol i Kirken, hvoraf pro Landemis 1 Rigsbankdaler; og siden aarlig pro cognitione 1 Rigsdaler.

Angaaende den neden for de nævnte Her-skabsstole befindlige Præstestol, som for flere Aar siden er blevet fjernet, fortsættes der i Kirkebøgerne: »Ligeledes er Provsten og Sogne-præsten Pastor Tostrup af bemeldte Session i Følge den ham meddelte Bevilling . . . tilladt at bygge paa egen Bekostning til behørede Skolestader for hans Enkesæde en lukket Stol, hvoraf betales pro Landemis 1 Rigsbankdaler, og siden aarlig en lybsk.«

•

I Anledning af sit 35 Aars Præstejubilæum forærede Pastor v. Fischer-Benzon et stort Maleri til Kirken; det forestille Kristi Nedtagelse af

Korset. En Sølvplade paa Rammen bærer Præstens Navn med Aarstallene 1896—1931. Billedet er anbragt paa Væggen til Venstre af Korbuen, hvor der vandtes en fri Plads, da den lukkede Stol blev flyttet ned under Orgelpulpeturet.

Hertug Frederik af Nordborg og Svenstrup Præst.

Hertug Frederik af Nordborg var Svenstrup Kirkes Patronatsherre. Han døde 1658 og blev bisat i Egen Kirke. Det er ikke de bedste Minde, denne Hertug har efterladt sig.

Det var i Aaret 1637. Den første Onsdag i Februar vilde Hertugen have Klapjagt og alle yngre Mænd i Svenstrup var beordret til at være med som Klappere. Efter kirkelig Forordning var denne Onsdag Bededag og da Als i kirkelig Henseende ikke havde noget med det regerende Hertughus at gøre, men hørte under Fyens Stift, vovede Diakonen i Svenstrup, Hr. Carsten Jensen, at trodse Hertug Frederiks Befaling. Han bød sine Sognsfolk at komme til Kirke, istedetfor at følge Hertugen paa Jagt. Følgerne vilde han tage paa sit Ansvar. Da nu Hertugen kom og ingen af Klapperne mødte, fik han at vide hvad Grunden var. Hertugen red i sin Vrede til Præstegaarden, der mødte han Præsten. Hertug Frederik slog løs paa Præsten, men han fandt en modig Modstander. Carsten Jensen greb Hertugens Skæg og slog ham i Hovedet, saa Hertugen maatte fjerne sig.

Paa Hertugens Klage blev den modige Diakon suspenderet, men kort Tid efter gav Kongen ham et bedre Kald, nemlig Diakonat ved St. Canuti i Odense. Han levede som Sjælesørger i Odense til 1670.

Kirkegaarden.

(Efter Pastor v. Fischer-Benzons Optegnelser i Svenstrup Sognekrønike).

Paa Kirkegaarden har der altid været Træer. I Regnskabet for 1799/1800 staar:

»For Toppen af 14 Asketræer, som staar paa Kirkegaardens Grund og som er blevet kappet og offentlig bortsolgt, 19 r. 29.« 1807 blev Kirkegaarden jævnet, beplantet, uddelt og en Protokol oprettet. Svenstrup Kirkegaard var den første paa Als, der indrettedes og behandlede som Have.« —

I Embedsbogen for 1815, Side 49, hedder det: »Intet Træ paa Kirkegaarden maa omhugges uden Tilladelse gennem Stiftet«.

Over Kirkeportens to store Træpiller var der anbragt to Tavler, som skulde læses sammen:

DE FORKLAREDE BOE IKKE HER
DOG FREDES OM STEDET
HVOR STØVET NEDLAGTES
MDCCCVII

Den ene af disse Tavler fandt Pastor v. Fischer-Benzon i Klokketaarnet; han lod den restavrere og den anden ny forfærdige og begge er nu anbragt i Vaabehuset til Minde om Kirkegaardsanlægget.

Over Himmark-Laagen stod der:

HIER HVILER STØVET
AANDEN TOG HJEM.

Da Træpillerne erstattedes med Granitpiller, forsvandt ogsaa Tavlerne.

I gammel Tid var Gabestokken anbragt ved Kirkeporten. Den bestod af en Halsring med Laas, som var fastgjort til en af Pillerne. Her stod »Synderen« til Skamme, naar Folk gik i Kirke; man havde Lov til at spytte paa ham. Halsjernet fjernedes i 1807, da Kirkegaarden blev

omdannet. Det har siden denne Tid ligget i Himmark i Snedkermester Larsens Hus, hvor det en Tid lang har været i Brug som Kedelhage til den aabne Skorsten. For nogen Tid siden har Snedkermester Larsen foræret Halsjernet til Samlingerne paa Sønderborg Slot.

Mindesmærket over de Faldne i Svenstrup Sogn.

Pastor v. Fischer-Benzon skriver:

Tanken om at rejse et Mindesmærket over Krigens Ofre var meget tidligt fremme i Svenstrup Sogn. Det daværende Kirkeforstanderskab satte sig i Spidsen for Indsamlingen, som vandt stor Tilslutning. Der indkom 9000 Mk. saa man ikke blot tænkte paa en Mindesten, men ogsaa paa et Mindelegat for de Faldne, hvorved man nærmest tænkte paa at hjælpe en af de faldnes Sønner eller Døtre frem til videre Uddannelse. Men saa kom den skæbnesvangre Valuta-Misére. Og alle Forsøg paa at faa de 9000 Mk. valuterede strandede. Saa stod man over for et Intet. Paany at gaa rundt og samle ind syntes for alle at være en ufarbar Vej. — Da traadte Kommunen hjælpende til. Man udførte saa Planen med Kommunens Midler.

Paa en Sokkel staar en rødlig glatsleben Granitsten, hvorpaa Navnene paa de tretti faldne, nemlig 16 fra den gamle Svenstrup Kommune og 14 fra den gamle Stevning Kommune, er indgraverede. Oven over Navnene er et Kors indhugget og Indskriften:

Minde over Verdenskrigens Ofre 1914—18.

Vi vil mindes Jer, som led
Og for fremmed Fane segned.
Pligtens tunge Kamp i stred
Uden Fjendehad i blegned.

MINDE OVER VERDENSKRIGENS OFRE
1914 + 1918

SVENSTRUP

HANS HANSEN
* 21. 11. 1886. † 22. 11. 1918. 31. 11. 1918
SØREN ANDERSEN
* 1882. † 1918. 18. 11. 1918
JØRGEN BONDÉ
* 18. 12. 1881. † 18. 12. 1918. 18. 12. 1918
ANDREAS JACOBSEN
* 02. 03. 1882. † 02. 03. 1918. 02. 03. 1918
HANS JACOBSEN
* 21. 04. 1880. † 21. 04. 1918. 21. 04. 1918
JOHAN JOHANSEN
* 27. 08. 1884. † 27. 08. 1918. 27. 08. 1918
CHRISTIAN ANGESEN
* 05. 10. 1884. † 05. 10. 1918. 05. 10. 1918
HANS HELMÉ
* 02. 12. 1883. † 02. 12. 1918. 02. 12. 1918

HANS FOLLENDER
* 02. 01. 1884. † 02. 01. 1918. 02. 01. 1918
HANS JEPSEN
* 18. 11. 1887. † 18. 11. 1918. 18. 11. 1918
HEINRICH BRUNN
* 21. 04. 1888. † 21. 04. 1918. 21. 04. 1918
JØRGEN PEDERSEN
* 02. 09. 1887. † 02. 09. 1918. 02. 09. 1918
MATHIAS NATHANSEN
* 04. 04. 1885. † 04. 04. 1918. 04. 04. 1918
MARIUS KLIER
* 08. 02. 1887. † 08. 02. 1918. 08. 02. 1918
CHRISTEN NIELSEN
* 24. 04. 1888. † 24. 04. 1918. 24. 04. 1918
PETER VALENTIN
* 21. 04. 1884. † 21. 04. 1918. 21. 04. 1918

STEVNING

JØRGEN MATHIESEN
* 24. 12. 1884. † 24. 12. 1918. 24. 12. 1918
NICOLAI MATHIESEN
* 02. 01. 1884. † 02. 01. 1918. 02. 01. 1918
S. JENSEN
* 17. 07. 1884. † 17. 07. 1918. 17. 07. 1918
CHRISTIAF BLOW
* 02. 08. 1884. † 02. 08. 1918. 02. 08. 1918
ANDREAS HANSEN
* 1908. † 1918. 19. 11. 1918. 19. 11. 1918
JAKOB HANSEN
* 23. 04. 1888. † 23. 04. 1918. 23. 04. 1918
HANS JACOBSEN
* 02. 01. 1884. † 02. 01. 1918. 02. 01. 1918

HANS BRUCK
* 13. 04. 1888. † 13. 04. 1918. 13. 04. 1918
JAKOB BRUNN
* 02. 01. 1884. † 02. 01. 1918. 02. 01. 1918
PETER KLADSEN
* 21. 04. 1884. † 21. 04. 1918. 21. 04. 1918
CHRISTEN NIELSEN
* 24. 04. 1888. † 24. 04. 1918. 24. 04. 1918
CLAUS MATHIESEN
* 02. 01. 1884. † 02. 01. 1918. 02. 01. 1918
HANS CL. GURD
* 22. 04. 1888. † 22. 04. 1918. 22. 04. 1918
PETER JACOBSEN
* 02. 01. 1884. † 02. 01. 1918. 02. 01. 1918

Vivild mindes jer der led
Og for fremmed Fane segnede
Fjætlens lange Strid i sneed
Uden Fjendehad i blegnede

Fremmed Jord blev Eders Grav
Fremmed Haand vil kerne binde
Hav vor Tak for hvad I gav
Ere og Eders Minde

REJST AF SVENSTRUP SOGN 1921

Mindestenen.

Fremmed Jord blev Eders Grav,
Fremmed Haand vil Kranse binde.
Hav vor Tak for, hvad I gav!
Ære være Eders Minde.

Rejst af Svenstrup Sogn 1921.

Vi bringer hermed Navnene paa de faldne i
Svenstrup Sogn:

Andersen Søren, Svenstrup † 1914
Aagesen, Christen, Svenstrup † 1915
Blom Christian, Stevning † 1915
Bonde Jørgen, Svenstrup † 1914
Brock Hans, Stevning † 1916
Bruun Heinrich, Svenstrup † 1916
Clausen Peter, Stevning † 1917
Esbensen Jørgen, Svenstrup † 1916
Good Hans, Stevning † 1918
Hansen Andreas, Stevning † 1916
Hansen Hans, Svenstrup † 1914
Hansen Jacob, Stevning † 1916
Holländer Jens, Svenstrup † 1915
Hulvej Hans, Svenstrup † 1915
Jacobsen Andreas, Svenstrup † 1914
Jacobsen Hans, Svenstrup † 1915
Jacobsen Hans, Stevning † 1916
Jacobsen Peter, Stevning † 1918
Johannsen Johan, Svenstrup † 1915
Jensen Niels, Stevning † 1915
Jepsen Hans, Svenstrup † 1916
Kjær Marius, Svenstrup † 1918
Mathiesen Claus, Svenstrup † 1917
Mathiesen Jørgen, Stevning † 1914
Mathiesen Mathies, Svenstrup † 1917
Mathiesen Nicolai, Stevning † 1914
Møller Christen, Stevning † 1917
Nielsen Christen, Svenstrup † 1918
Rudolf Jacob, Stevning † 1917
Valentin Peter, Svenstrup † 1918

Mindestenen afsløredes den 26. Marts 1922.

I Dagens Anledning var Kirken festligt pyn-
tet. Og den var fyldt til Trængsel. Som uden-
bys Talere var indbudt Provst Thyssen, Ulkebøl,
og Pastor Hansen, Dybbøl. — Paa Grund af Bil-
uheld forsinkedes deres Ankomst, saa Sogne-
præsten v. Fischer-Benzon begyndte. Han talte
over Jeremias 29 V. 11.: Jeg kender de Tanker,
som jeg tænker angaaende Eder, siger Herren,
Tanken om Fred og ikke om Ulykke, for at give
Eder en Fremtid og et Haab. Efter at Pastor
Hansen havde holdt en stærkt personligt præ-
get Prædiken, nedlagdes et Offer paa Alteret til
Hjælp for Mindestenens Rejsning. Den store
Festskare samledes nu om den tilhyllede Min-
desten, hvor Provst Thyssen talte varmt og
inderligt om den svære Tid, vort »elskede Land«
havde maattet gennemgaa. Saa faldt Dækket.
Og Stenen overgaves til Menighedens Vare-
tægt. Paa dens Vegne lovede Kirkeældste Ja-
cob P. Jacobsen, Holtegaard, at ville bære Om-
sorg for Mindestenens Fredning. Efter nogle
Ord af Sognefoged J. Skov, Skovgaarden, og Sog-
neraadformanden sluttede denne store, vemods-
fulde Højtidelighed med Sangen:

Dejlig er Jorden, prægtig er Guds Himmel,
Skøn er Sjælenes Pilgrimsgang.

Og Stenen staar og taler sit Sprog om Pligt-
opfyldelse til det sidste — og minder om
Fædre og Sønner, i hvis Lod det faldt at faa
deres sidste Hvilested fjernt fra Hjemmet.

Klokketaarnet

ligger syd for Kirken paa stensat Høj. Dele
af Tømmeret er fra 17. Aarhundrede, andre
Dele nyere. Klokkestølen er fornyet 1721, i den
ene Bjælke er udskaaret:

1721. N. P.

1780 blev Taarnet repareret, Fløjstangen

blev taget ned og fornyet. Ved den sidste Ravstavrations har Klokketaarnet dog tabt sit karakteristiske Præg, idet hele Bygningen er bleven beklædt med Jernblik. Denne Mishandling burde Kirkesynet ikke have givet Lov til.

I Taarnet hænger to Klokker. Den største har følgende Indskrift:

»Gegossen von Michel Dibley 1560. Umgegossen von Joh. Barthold Holtzmann in Kopenhagen 1752. Nochmals umgegossen von J. T. Beseler von Rendsburg 1870.«

»Klokken sprang ved det stærke Ringen over højsalig Dronnings Majestæt. Den transporteredes til København. Dens Klode blev højstbydede solgt til Kirkevæрге Hans Jørgensen Anno 1750.«

(Svenstrup Kirkekronik).

Den mindre Klokke, hvis Indskrift fortæller: »Umgegossen von Conr. Klagmann in Lübeck 1708. Nochmals umgegossen von J. T. Beseler von Rendsburg 1870«

har en Vægt af 305 kg. Den maatte afleveres i Verdenskrigen. Den kom imidlertid ikke videre end til Leipzig. Mod at betale 1035,50 Mark — det samme Beløb, som var bleven betalt for den, leveredes Klokken uskadt tilbage omkring ved den 30. Maj 1919. Den blev hængt paa sin gamle Plads ved en lille Højtidelighed den 4. Juli 1919. Kirkeforstanderskab havde trodset Myndighedernes Paabud om at aflevere den store Klokke. For at komme ned fra Taarnet skulde den have været slaaet itu. Den lille derimod kunde føres ned og op, den led derved og under Transporten ingen Skade.

Den ældste Klokke, som kendes i Svenstrup har altsaa været støbt 1560. Hvor gammel den

1708 i Lübeck omstøbte Klokke har været, vides ikke.

Svenstrup Kirkes Embedsbog, S. 89:

»Der er blevet ringet med Svenstrup Klokker ved kongelige Lig:

- 1795. 11.—23. Marts.
- 1796. 19. Oktober — 20. November.
Enkedronningen.
- 1805. 15. XII — 1806, 5. I. for Arveprins Frederik.
- 1808. Marts 19. — Mai 18., for Christian VII.
- 1826. 14. V. for Harald Klak. *)
- 1839. 14. XII. — 16. I. 1840, for Frederik VI.
- 1840. August, da Christian VIII var i Nørreherred.
- 1843. 21.—26. I. Hertuginde Louise Augusta.
- 1848. 26. I. — 26. II. Christian VIII.
- 1858. Enkedronning Marie Sophie Frederikke.
- 1861. 12. VIII, da Kong Frederik VII kørte til Nordborg.

Præstegaardens Brand.

1654 brændte Præstegaarden.

»Torsdag før 1. Søndag i Faste var alle Præster forsamlet hos Provsten i Lysabild, før at contibuere til den i Svenstrup afbrændte Gaard.«
(P. Brandt Optegnelser i Nordborg Kirkebog).

Kapellaniet.

Allerede før de Plønske Hertugers Tid var det residerende Kapellani ubesat, der var bleven ledigt ved Kapellan Jørgen Monrads Forsættelse

*) Mindedag om Kristendommens Indførelse for 1000 Aar siden ved Harald Klaks Daab.

til Aastrup 1659. I Følge Reskript af 8. Januar 1751 fremgaar det, at Boligen siden Kapellanens Bortgang har været benyttet til Enkesæde. —

Den sidste Præsteenke, der var Indehaver af Huset, døde 1837.

Biskop Hansen indsendte 1862 et Forslag til Ministeriet angaaende Reguleringen af Præsteenkemptionen og Ophævelsen af Enkesæderne ved de forskellige Kirker i Bispedømmet Als og Ærø. Derefter modtog Biskoppen følgende Kongelige Forordning:

Præsterne vare medvirkende ved Kapellaniernes Ophævelse, de vilde gerne bestyre begge Embeder, for derved at forøge deres Indkomster, der i Forvejen ikke var store. Af Hensyn dertil, bevirkede Biskop Thomas Kingo et allerhøjeste Reskript af 24. Marts 1683, der bl. a. bestemmer:

»at naar saadanne Kapellaner herefter enten ved Døden afgaar, eller til Præsteembeder forfremmes, Kapellanieerne da ganske vorder ophævet og Boligerne med den dennem tilhørende Brug Præsternes udi Kaldet efterlattede Enker, saalænge de udi deres Enkestand forbliver, tillagt, og naar Enker ei paa Stedet ere, da Boligerne, som før er meldt, Sognepræsterne at tilhøre.«

Frederik den Syvende

af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg.

Vor Gunst! Os er af Vort Ministerium for Kirke- og Undervisningsvæsenet foredraget et af dig indgivet allerunderdanigst Forslag angaaende nogle nærmere Bestemmelser med Hensyn til de Enkerne efter Præster ved adskillige Sognekald i Bispedømmet Als og Ærø tilkom-

mende Rettigheder, navnlig forsaavidt disse ere begrundede ved de sammesteds bestaaende Præsteenkesæder. Efter at have taget dette Forslag, der til dels gaar ud paa Nedlæggelsen af nogle af disse Enkesæder, dels for at fastsætte nærmere Regler for Enkernes Rettigheder over Enkesæderne, samt paa at bestemme hvad der skal tilfalde dem i Pension i Forening eller istedetfor disse, byde og befale Vi, at de, Enkerne efter Sognepræster i de nedenanført Sognekald under Bispedømmet Als og Ærø til lagte Rettigheder til Enkesæder, Jord, m. M. og til anden Enkepension maa nærmere ordnes paa følgende Maade:

4. Svendstrup Sognekald.

Det i Henhold til Allerhøjeste Rescripter af 24. Marts 1683 og 8. Januar 1751 oprettede Enkesæde, hvis Forhold til Sognekaldet nærmere er bleven bestemt ved Allerhøjeste Rescript af 17. September 1790 ophæves med følgende Bestemmelser:

a. Huset i Svendstrup By med tilliggende Have paa 1½ Skjp. Jord sælges til den nuværende Lejer Vilhelm Kiebitz til Ejendom, saaledes at der meddeles ham frit og ubehindret Skjøde imod en Købesum af 800 rd. og en aarlig Canon til Sognekaldet af 4 rd. samt imod, at han afholder alle med Overdragelsen forbundne Omkostninger og alle paa Huset i Ejendommen hvilende Skatter og Byrder.

(Her følger Bestemmelsen af 20. Septbr. 1836 angaaende Enkepensionen o. a., ligeledes Bestemmelserne om Enkesæderne i Hørup, Lysabild, Ulkebøl, Havnbjerg, Egen, Notmark, Ketting og Bregninge og Søby paa Ærø.)

Derefter Du Dig allerunderdanigst haver at

rette og Vedkommende saadant til Efterretning at tilkendegive.

Befalende Dig Gud!

Skrevet paa Jægerspriis, den 23. November 1862.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

Frederik R.

Til

Biskoppen over Als og Ærø.

Angaaende etc.

Udpluk af gamle Notitser fra Sognet.

(Efter Svenstrup Kirkechronik).

- Ao. 1348: . . . »den sorte Død eller Pest. Gamle Folk fortæller, at i den Tid skal de mange Skove have begyndt at vokse op, da Folket døde helt ud paa mange Steder og Pladser, og vilde Dyr tog hertil igen«.
- 1661: Meget stor Tørke og Misvæxt. Hungerdød.
- 1662: Dyrtid, som aldrig tilforn kan mindes. En Tønde Rug i Frankrig = 100 Rigsdaler. (»Gud vær os naadig!« føjer Pastor Beierholm til).
- 1665: Det regnede ikke i Nørherreder udi nogle Maaneder.
- 1667: Sommeren var meget tør for vore Synders Skyld, — men vi véd, Din Naade var deri.
- 1699: I dette Aar er og død Kong Christian V. til Danmark og kort derefter, den 17. September, Vor naadigste Landsfyrste Hertug Augustus.
- 1729: rejste Hertug Frid. Carl fra Nordborg til Pløn, for der at blive siden Hertugen af Rethwisch er død. Han beviste sig som en meget mild og naadig Herre, og blev derfor af alle Undersaatterø særdeles elsket.

Samme Aar drog Hertuginde Dorothea

Christina ¹⁾ med Prinsesse Wilhelmine Auguste fra Nordborg til Reinfeld for dér at blive, og blev til samme Tid Hertug Frid. Carl, hans Faders Lig taget ud af Nordborg Kirke og sendt til Vands til Lübeck for at bisættes i Plön.

1730: vor Gehejmraad v. Platen ²⁾ fra Sønderborg paa Nordborg Slot og lod alle Under-saatter, som ligger til Nordborg og Melsgaards Len sværge Kongen, Frederik IV. Men af Præsteskabet blev samme Homagium ikke udkrævet endnu.

1783: den 9. December blev Svenstrup Kirke berøvet af Tyve, som indbrød.

1785: den 3. April var Vinteren saa stærk med Frost og Sne og Fog, at her i Svenstrup Kirke ikke blev holdt nogen Gudstjeneste. Og ei nogen Folk kunde flytte i nogen Tjeneste den Dag.

1788: Et ganske tørt Efteraar, og ikke noget Vand af Betydning i nogen Dam eller Vandsted. Og saa lagte Vinteren sig til den 1. December og at Mænd fra Sundeved og Fyn kunde køre paa Havet, og blev saa liggende til den 15. I. Og i den Tid var der stor Trang for Vand; ja hele Byen kørte Vandet for Kreaturer. Den 3. Marts lagte den sig til igien og blev ved til den 3. April. Og vi kom ei til at saa Ærter før den 20. April 1789. Vaaren var meget besværlig med Vand og Regn, og vi fik

¹⁾ Dorothea Christina født v. Aichelberg, »Hofdamen fra Østerholm«, sml. »Heimat-Blätter I. Bind, Side 145.

²⁾ Amtmand for Sønderborg Amt. Han boede paa Slottet.

ikke Havren saaet før den 20. Mai. — Samme Aar blev der stærkt Korn af alle Slags og der var meget Græs. Sommerhøsten var god indtil den 23. August, men saa meget besværlig til 18. September 1789.

Vinteren 1789—90 indtil 15. Januar ikke en eneste Nattefrost. Det var som i Mai Maaned. Frøerne i Moserne var saa muntre, at vi stod i Marken og hørte, hvorledes den ene opmuntrede den anden. Men det var Regn, Storm, tyk Taage næsten hver Dag.

Det samme Aar 1790 var Marts Maaned meget dejlig og Vejrene saa gode, at alle Træer begyndte at bryde ud. Græsset var saa dejligt, som om der slet ikke var nogen Vinter. Folk satte Ærter den 29. Marts. Jorden var saa tør, at man frygtede for at det vilde blive en tør Vaar, men da det kom til den 17.—24. April, da kom der Storm og Regn; men da havde man det grønne Land om til Harven og Fælen vendt. Saa var det tørt og blev godt saaet, og megen Regn. Mai—Juni Maaned frøs det hver Nat, ogsaa om Dagen var det koldt.

(Efter L. Aagesens Dagbog).

- 1814: Meget streng Vinter, saa at Folk baade kunde gaa, køre og ride over Havet, hvor man vilde.
- 1816: Prins Christian Frederik til Danmark, Guvernør over Fyn, besøgte Præstegaarden den 16. August, lod sig forevise Præstegaardens nyopførte Bygninger. Han efterlod sig Mindet om Opmærksomhed for offentlige Indretninger og om Fyrstelig

Naade og Mildhed, som udmærker det danske Kongehus.

1817: Altfor hyppige Gilder og Danseforlystelser i Nordborg Amt. Det er højligent fornødent, at Øvrigheden har Indseende med denne Misbrug. —

Dansetilladelse kun 1 Gang om Maa-neden i hvert Sogn, og selv i Nordborg By til Kl. 11 om Aftenen, — og paa Landet ikkun til Kl. 10 om Aftenen.

(Embedsbogen S. 9.)

1818: Prins Christian Frederik paa Besøg den 1. Juni.

1830: Prins Christian af Danmark i Pastoratet, han kaldte Granskoven naadigt efter Præstekonon »Birgitte-Lund«.

1831: Skolen og Bolig i Svenstrup opbygget og indviet i Biskoppens Nærværelse.

1832: Byggedes Stevning Skole og indviedes 1833.

1837: Besøg af Prins Christian den 29. Maj. Prinsen tog til Igebjerget, hvor der var rejst en Altan og derfra til Gøllinggaard.

Udtag af Daabsregistret.

1698: den 28. Mai fødte Lorenz Degns Hustru tre levende Børn, to Piger og en Dreng. Der blev foretaget Nødtaab af Præstens Hustru.

1709: døbt Skarpretter Morten Schrøders Datter Marie.

Børn, der fødtes efter den 5. Mai 1724 skulde efter Kongelig Forordning og efter Paamindelse af den højærværdige Biskop i Odense, Dr. Jacobi Lodberg, døbes efter Prædikenen. Der skulde kun stilles 5 Faddere.

1725 skulde Skrædder Rasmussens Barn døbes. Det skulde bæres til Kirken af Niels Peter-

sens Hustru i Svenstrup, fordi Chresten Lorentzens Hustru var syg. Hun nægtede at tage med.

Denne Sag fik et Efterspil. Amtmanden i Sønderborg havde forordnet ved Straf, at den ældste Landmand skulde holde Barnet over Daaben. En anden Landmand og en Landmands Kone skulde være Daabsvidner. Forstanderens Hustru skulde bære Barnet til Kirken og tage to andre Koner med sig. Skulde hun ikke kunne udføre dette Hværv, skulde hun vælge en anden i sit Sted. Og den, hun forlangte dertil, skulde tage derimod uden at vægre sig, eller forfaldt hun til Straf.

Nu var altsaa Chresten Lorentzens Hustru efter Sigende syg, derfor bad hun Niels Petersens Hustru om at forrette Tjenesten, men hun nægtede det. Derfor sendte Chresten Lorentsen sin Søn til Amtmanden; han kom tilbage med Amtmandens Befaling, at Niels Petersens Kone skulde gøre det. Hun maatte give efter og overtalede Chresten Hansen Schneiders Kone til at tage med. Men da kom først til Kirken, da Kommunionen var til Ende. Barnet blev døbt efter Kommunionen, og Gudstjenesten sluttede med den sædvanlige Kollekt og Velsignelse.

1818: fødtes et Jødebarn i Svenstrup Kro.

I Trearskrigen var der Soldater i Kvarter i Sognet, nærmest ved Vintertid, naar der var Vaabenhvile. Disse Soldater efterlode ikke færre end 12 uægte, af Pastor Ahlmann kaldet »Indkvarteringsbørn«, som han i Kirkebogen har betegnet som »Indkvarterings« I—II og saa videre indtil XII.

Udtag af Dødsregistret.

1716: Rakkerknægtens Barn, som blev ledsaget til Graven af Tingskriveren Peter Kyll, 4 Landmænd og to Personer fra hvert Hus i Menigheden.

- 1765: Christen Smed af Stolbro dræbte sin be-
svangrede Brud, paagrebet, lagt paa Stejle
ved Igen den 26. IX 1765.
- 1787: Skippersønnen Truelsen's Kone, Marie Ca-
thrine Truelsen, Jordemoder i Svenstrup
og Havnbjerg i 21 Aar, 61 Aar gammel,
var til Hjælp ved 796 Barnefødsler.
- 1798: Christian Møllers Søn af Svenstrup, 9 Aar
Han blev uheldigvis paa Svenstrup Mølle
ramt af en Møllevinge, saa at han døde
straks derpaa.
- 1812: Et Almisselæg begravedes i en Straakiste.
- 1822: En Dreng slæbt ihjel af Heste: Barn Jør-
gen Christensen, Søn af Smeden i Sven-
strup, 9 Aar. Faldt ved Plovkiøren af
Hesten, slæbtes og forsloges i Hovedet,
saa han døde paa Marken.
- 1840: En Lærling fik en Lussing af Svenden,
deraf Bulning i Hovedet og laa i store
Smerter i 8 Dage.
- 1846: Christen Peter Kock, som har bygget over
16 Vejr møller.
- 1848: Jacob Clausen, stod i Lig, da de første
danske Soldater, flygtende efter Slaget
ved Slesvig, kom til Svenstrup.
En Kone død af Skræk over en falsk
Efterretning, at Fjenden havde gjort
Landgang ved Mommærk.
- 1849: Kirsten Andersen, 85 Aar. Sognet holdt
hende Pige. Neppe har nogen fattig haft
det bedre.
- 1864: Barn i Himmærk, 1½ Aar. Flygtning fra
Sønderborg, opholdte sig hos Jes Nis-
sen i Himmærk.

Tolvmandsgildet.

Sognets Kirkestyreelse bestod i ældre Tid af
Præsten og Tolv mændene; i enkelte Sogne havde

man kun 6 eller 8, hvor de kaldtes Seksmænd eller Ottemænd. Tolvmændene havde i det væsentlige med Kirkens rent forretningsmæssige at gøre, Vedligeholdelsen af Kirke og Kirkegaard, Udskrivning og Indfordring af kirkelige Afgifter og hvad ellers forekom af mere verdslige Ting indenfor Sognets kirkelige Sager. Ved Indførelsen af Synodalforskrift af 4. Novbr. 1874 var det forbi med Tolvmændenes Indflydelse i Menigheden.

Det var en stor Ære at være Medlem af Tolvmændskollegiet. Hvem der engang var valgt, blev i Reglen Tolvmand indtil sin Død. Efter Valget blev han paa en festlig Maade indført i sit nye Embede i Kirken, og han lovede Præsten i Menighedens Paahør at røgte sit Embede i Trofasthed og som hans Samvittighed bød ham.

Hvert Aar, kort før Hø høsten, afholdtes det saakaldte »Tolvmændsgilde«, enten hos Præsten eller et af Medlemmerne. I Reglen gik det Rækken rundt. Den nye Tolvmand skulde straks give et Gilde, men det var ham tilladt, først at gøre et saadant Gilde med andetsteds, for at kunne lære, hvorledes det gik til. Det havde Lighed med et Bryllup. Indbydelse kom et Par Uger i Forvejen, da Koneerne skulde have en ny Kjole dertil. Dette Gilde regnedes for det »fineste« i Sognet, og det var Skik, at der til hvert Aars Fest skulde en ny Kjole til. Det var en Selvfølge, at Tolvmanden med sin Kone kørte til Gilde, selv om Vejen var nok saa kort. Det var ikke passende at gaa til noget saa fint. »Mør« var i den fineste Stads og »Fatter« mødte i høj Hat. Fatter var den Dag for værdig til at køre selv, der skulde en Kusk med.

Gildet varede to Dage. Den første Dag deltog Præsten, Tolvmændene, Degnen og Lærerne med deres Fruer. De skulde bestemt møde om Middagen Kl. 1½. Den fornemste Plads havde naturligvis Præsten. Over for ham sad Degnen og Lærerne. Tolvmændene sad i Rækkefølge efter Tjenestealder.

Middagen bestod af Hønsesuppe. Ved Siden af hver Suppeterrin laa en Høne paa en Tallerken. Efter Suppen serveredes Steg og enhver kunde drikke saa megen Vin dertil som ønskedes. Ved Stegen holdtes naturligvis mange Taler. Som første stod Præsten op og udbragte et Leve for Husværten og hans Hustru. Den Tolvmand, der var Vært, skaaledede til den, der skulde have næste Aars Gilde. Det kaldte man »at drikke Gildet af sig og den anden til«. Var Maaltidet til Ende, foretog man en lille Udflugt enten til Fods eller med Vogn. Derfor maatte Kuskene vente saa længe, og de fik deres Mad i Køkkenet. Efter Udflugten serveredes Kaffe og Kager. Ved Kaffebordet var der almindelig Samtale, man drøftede baade Alvor og Skæmt. Om Aftenen spiste man kogt Skinke. Klokken 12 var alle Gæster hjenime.

Den anden Dag var foruden Tolvmændene Venner og Bekendte indbudte. Præsten var ikke med. Det var en stor Ære, at blive indbudt til dette Gilde. De indbudte bragte »Fan« med: seks Pund Smør, en Spand Mælk og en Høne. Tolvmændene maatte bringe to Høns med, og Præsten sendte en Skinke. Man fik til Genæld derfor en Skinke af hver Tolvmand, naar Gildet holdtes hos ham.

Til Andendagsgildet kom Gæsterne Kl. 2. Der serveredes Kaffe og Kager; herefter blev der spillet Kort. Om Aftenen fik man Steg, men ingen

Vin. Derimod gav det rigelig Brændevin.

Saavidt vides er det sidste Tolvmændsgilde blevet afholdt i Havnbjerg 1883. Der deltog kun 10 Tolvmænd, da de andre ikke vilde give Gilde igen. Gildet har sin Oprindelse fra Kirkerægnskabet's Revision i tidligere Aarhundreder.

Svenstrup Sogns Plovskat-Register 1533.

I »Sønderjydske Skatte- og Jordebøger fra Reformationstiden«, udgivne ved F. Falkenstjerne, 1895, Side 150, findes ogsaa Oplysninger fra Svenstrup Sogn.

I Plovskatregisteret for Sønderborg Len for Aaret 1533 findes de enkelte skattepligtige Bols mænd i hver By i Sognet anført.

Paa Als betales 1 Gylden af hver Plov.

		G.	Sk.
Svenstrup:	Anders Jensen	1	8
	Claues Fune		12
	Nis Tamsen	1 . . .	
	Mats Andersen	. . .	12
	Jep Bundesen	1 .	12
	Hans Persen	. . .	12
	Jürgen Lassen	1 .	8
	Per Oggesen	2 .	4
	Claues Persen	. . .	12
Himmark:	Las Knutsen	1 . . .	12
	Mouris Smit	1 . . .	12
	Claues Persen	1 . . .	12
	Mattis Lassen	1 . . .	12
	Marquart Lange	2 . . .	4
	Ebbi Nielsen	2 . . .	
	Knut Lassen	2 . . .	
Steffninge:	Jon Jensen	2 . . .	
	Per Hansen	1 . .	14
	Ebbi Iversen	1 . . .	8
	Nis Hansen	1 . . .	12

Per Bragge	1 . . .	8
Mats Nielsen	2 . . .	
Per Laurensen	1 . . .	8
Hans Clausen	1 . . .	12
Laurens Jepsen	1 . . .	
Hagen Persen	1 . . .	
Gamle Jes Nielsen	2 . . .	
Jep Nielsen	1 . . .	12
Matz Eschelsen	1 . . .	8
Hans Tamsen	1 . . .	12
Christiern Hagensen		12
Tammes Hagensen	1 . . .	14
Hans Persen	1 . . .	12
Unge Jes Nielsen	3 . . .	
Jost Hansen	2 . . .	4

I Jordbogen fra 1535 findes følgende gamle Sogneboere optegnet, der ikke nævnes i Plovskat-Registeret.

Svenstrup: Iver Hansen
 Nys Frantzen
 Hans Clausen
 Mouris Smeyt (Mavrids Smed)

(Mouris Smeyt vil være samme Mand, der i Plovskat-Registeret er anført som Mouris Smit under Himmark).

Himmark: Ebbe Iversen
 Claues Jensen
 Peter Christernsen
 Sammen med den nævnes de i Plovskatlisten anførte Las Knutzen og Marquart Lange med den Bemærkning at »disse 5 købte af Tonnies Rantzou«.

Steffninge: Nis Hansen
 Peter Neylsen
 Hans Cristernsen
 Christen Knutzen

Claues Persen

Her anføres Hans Clausen og Per Braggø som købte af Mathias Holck og Benedict Sehested.

Meldevydt: (Den senere nedlagte By Meldevydt er det nuværende Hjortspring).

Peter Cristernsen

Peter Harmensen 1543: Hakensen

Hans Svarher (Svarfer)

1543: Suarner

Claues Persen

Jes Hagensen

Hans Støyt 1543: Støth

Cristern Jul

Gamle Jes Hagensen

Claues Becker

Nis Lange

Erick Støeyt

Disse Landsteder er købte af Iven Reventlow og forlenede til Benedict Sehested. Der betaltes ikke rede Penge, men Afgiften bestod i Naturalier, Byg, Havre, Gæs og Høns.

I Registret over Plov- og Frøkenskat fra Aaret 1543:

Benedictus Sestede til Melvitgardes Lanster Meldevit: findes desuden følgende Navne:

Hans Møller

Hans Jorth

Christen Petersen

Simond Suter

De betaler i alt i Plov- og Frøkenskat 28 Gylden. I Torp (Tarp) nævnes 1543:

Ebbe Nyelsen med 3 G. 8 Sk.
Pauel Julmos med 3 G. 8 Sk

De Svenstrup Bønders Vilkaarsbrev. 1)

Vy Joachim Friedrich, 2) af Guds Naade Arving til Norge, Hertzog udi Schlesvig, Holsteen, Stormarn, og dith. Marsken Gräve udi Oldenburg og Delmenhorst.

Gievess de schvenstrup Mænd hermed Naadl. at vide, at paa dette dessbedre Disciplin og skik udi by og Mark, vederlige at holde, skulle de paa Efterfølgende puncter heller Articiller Have god achtung og dennem, hved denne her hoess saetto brøde, Efter Leve og uferbrødeligen holdess skall.

For det første skall en hver vere paa mindt, og Strengeligen befahlet, at hogge udi sine egne schifter, og blive fra sine Naboress hved 2 Rthl. brøde tell oss- og By-Mendene 1 Tonde Øl. Item naar nogen Mand hoger Et trae, han da efter voress derom udgifene Mandt Lader Stoben blive bestaaendes over Jorden saa mand Kand have efter Retning, at Träet er Stempet og med rette hoget.

For det Andet skall eg heller ingen til nogen uden Byss-Mand, Fellitz Gress, som Hand sielver ikke hafer behov, förind han haver bodet sine Naboer det til, vilde det da ikke have det vere udenbyess Mand fölgagtig, dog udi heredfor 10 Lübss og skal ey heller ingen uden byss Kre an tagess, paa deriss Fellet, uden det tilforen bliver brendt heller behengt med hybrendet, hvem som her i mod handler skall vere forfalden udi fortenevned vill Korssbrøde.

1) Slesvig Statsarkiv.

2) Hertug Joachim Frederik af Nordborg.

For det Tredie maar ikke heller an tagess Noget fremmede Kree, heller Heste Udi deres Mark og Gress uden Melke Kior, og det Krev som kan bruges udi Plouen. Ey heller skall nogen Kybe af anden udi Høygrunden til mere en to Kräss graess, skall og ingen under Staa sig, at Tyre Enten sine Egene, heller frembede hved villkorss brøde.

For det fjerde, at enhver skal vaere til erkennt at holde sine Gaards Imellem Korn marken Stetze og altid udi Rette Tids, udi god Ördnung og ved magt, som ikke tør Klagess der over, saafremt en hver hafer ikke de sinige faerdig naar at han to gang af sine Naboer og forstanderen, Er advaret, skal han uden ald maade, der som han 3die gang lader sig tilsige vere udi overigsheds brøde forfalden.

For det Femte, bliver ogsaa enhver advaret at han sit Kree, og bäster, well udi agtung hafer og de ikke giore sine Naboer skade, Enten udi Koren heller Eng. Item at lade deris schwin udi Nässerne pryness, heller ringes paa det, at de ikke om vraadter Ploigrunden og Eng, Maygrund, hvo som her imød handeller, hved forbemeldt Brøde.

For det Siette skall ingen udi Hostens Tid maa slaa Kornet, naar hannem Løster, förind alle ere samdaegtig derom. Kornet er vel Moent, saa at dette kan vere til alle deress Gavn og Bedste. Item maa ey heller Bolss Mand heller Kaadnere, saette deres Kree heller bäster, paa Stoben förind den bliver veret og Kornet er renk deraf, og enhver tvrer paa sit eget udi Hostens tid, hved förnevede brøde.

For det Siyvende og sidste skal enhver vaere tilfortengt, at vaere deress Forstandere, udi byerne hörig og lydlig, og fast ubrodeligen

holde, hviss som Engang med alle deress sam-
tøkke besluttet bliver at om dennem i deress
By, ikke mere and andenstetz maa Klagess,
og siges at de hafne sig som børe og enhver
regierer efter sin egen willie. Der som her
over Klagess skall forbryderen straffes som ved
bør Bydess og befahless hermed Strengeligen
voress be- amter, med forstanderene, som ere,
og her efter Kommer, paa disse forskrevne
puncter god ogsyn og achtung at hafue, at
dette som sig bør Efter Levet bliver, og enhver
som herimod handeller, straxen derfor anteg-
ness, paa fremt som ikke som skeer, skall
baads forstanderen, saa ved som for bryderen
tillige for hver Gang de seer med nogen
geennem Fingerne, verre med et Fuldkommen
Vilkor forfalden. Wie dendess sig derfor En
Euer Kommendes, her efter at rette, og for
skade at tage sig varn. Til ydermere Stad-
festelse og sandhedts vidness byrd, hafer vi
dette willkorss bref, med woress forstl. Amt
Seigel ladet bekræftige datum.

Nordborg, d. 17. Juny Anno 1713.

L. S.

C. F. Bockelmann.

Alss beampter nomine Serenisfimi.

NB.: Naar Naboerne setter deress Tyer
Kre udi tyer skal enhver sette lige meget ud
og den Enne ikke meere end den anden, og
naar en bliver Stefnet at möde paa Gaden,
skall en hver som ikke møder betalle i Grund
Lauvet 4 sh. med mindre hand hafuer Loulig
forfal

Stevning Smedekontrakt.

C o n t r a c t

hvilken mellem samtlige Bye-Mænd udi Steff-
ning og Smeden Mathis Pedersen, sammesteds,
efter samtlig Begjering hos det Kongel. Amt-

Huus i fremtiden at forekomme aldslags Dispüter, som hidindtil udi een og anden Bye i dette Amt er forefalden, saaledes som følger oprettet:

1 mo.

Loves af samtlige Bye-Mænd, at bemeldte Smed ikke allene i fremtiden maae nyde de hidindtil sædvanlige 6 Skipper Byg af hver Boeis Mand udi god og forsvarlig Korn, men ogsaa al den Plog- og Eng-Grund tillige med Græsningen, hvis han og sin Førmand hidindtil har intet undtaget og paa det ingen Tvist om bemeldte Grund kand forefalde, saa maa begge Part, saasnart dennem beleiligt falder og paa de Steder, hvor fornøden findes, betegne sig Grund med Pæl eller Steen.

2 do.

At være hannem paa samme Maade som hidindtil behjælpelig med at pløie og harve bemeldte Grund og behandle samme lige saa god som deres egen, ligeledes ogsaa i Høstens Tid, naar trænges til en Vogn efter et eller flere Læs Korn eller et eller flere Læs Brænde i Skoven, da at tjene hannem dermed og tillige at kiøre hannem sin Gøde ud og øvrigens alt paa samme Maade, som hidindtil har været brugeligt.

3 tio.

Derimod forpligter sig Smeden til at være Bye-Mændene tilrede med sit Arbejde Dag og Nat, og saa ofte samme det behøver med ald Redebonhed, fliid og Troeskab, saaledes det en rædelig og retsindig Smed egner og tilkommer og ret og forsvarlig kand være, saa at han skal pligtig at gjøre ald slags Grov-Smeds arbejde for bemeldte Bye-Mænd, undtaget nye be-

slagne Vogne, nye Saver, Høste-Leer og Skiere Kniver, og hvad Jern Harver, Spader og Slibe-Steen angaar, saa forholdes det dermed til videre paa samme Maade som hidindtil og ellers derude som i alt øvrige efter Billig- og Skikkelighed paa begge Sider.

4 to.

Men skulde det ske imod Forhaabning, at bemeldte Smed ikke gjøre sit Arbejde saaledes, som foreskrevet og forsvarlig er, mens derimod skulde findes trozig og vederstyggelig imod sine Bye-Mænd og ikke retskaffen og uden Forhaabning saa viit mueligt beforderer deres arbeide saa at Bye-Mændene kand have Lovlig og retmæssig Aarsag at besvære sig over Smeden og give sliig det Kongel. Amtshuus tilkiende, hvorpaa da Sagens rette Beskaffenhed skal nøie blive undersøgt, for at erfare, om sliig Klage imod Smeden er grundet i Sandhed eller ikkun flyder af en eller anden Caprice, Had eller Ondskab imod Smeden, befindes da ved sliig nøie Undersøgning, at Bye-Mændenes Klage er virkelig grundet, saa staar det dennem frit for at sige Smeden op saaledes, at han efter et halv Aars forløb har meer med dem at bestille eller med deres Smede-arbeide, og at Bye-Mændene kand tage sig en anden Smed efter egen Behag. Skulde derimod Bye-Mændene paa deres Siide ikke efterkomme deres fremførte Pligt i mod Smeden, men paa een eller anden Maade ubillig og utilbørlig betegne Smeden, eller forlange mere af samme, som contracten med sig fører, saa staar det Smeden ligeledes frit for at give sliigt hoymeldte Kongel. Amtshuus tilkiende, da han efter Sagens foregaaende Undersøgning kand forvente ald vedbørlig Rettens assistance og tilstrækkelig Straf imod

vedkommende, som maatte befindes skyldig, og staar det ogsaa ydermere Smeden frit, for paa saadanne fald t sige ligeledes Bye-Mændene sin Tjeneste eller Smede-Arbejde op et halvt Aar forud.

5 to.

Skulde Smeden have en Søn, som kunde være duelig og tienlig til Smede-Arbejde for Bye-Mændene, saa at samme ere med hannem for nøiede og intet haver at paaklage, saa lover bemeldte Bye-Mænd at vedbeholde ham efter Faderens Afgang paa samme Fød som denne contract lyder med viidere.

Til stadfæstelse og Uryggelighed er denne Contract in duplo af den p. T. Kongel. Herritz-Foged forfattet og af Synsmændene og Forstanderen udi hver Bye tilligemed Schmeden egenhændig undertegnet, og homeldte Kongel. Amts-huusets Confirmation underdanig ombeder, som skeede Norburg, d. 7. Febr. Anno 1757.

In fidem

J. C. Ambders

Jes Hansen, Christen Christensen Böttger
Christen Jørgensen.

Matthis Petersen Schmidt.

Siden forestaaende Contract kand forekomme i fremtiden Uordning og Dispüter imellem Bye-Mændene og Smeden Mathias Pedersen udi Steffning og indeholder det, som efter gammel brug og Billighed imellem dem er contraheret; Saa confirmeres og stadfæstes denne contract efter sømmelig Begiering i alle dens Puncter og Clauseler af mig som p. T. Kongel. Amt-Mand her paa Stedet, hvorefter da formeldte vedkommende Partier i alle Maader nøje har at rette og forholde sig paa begge Sider.

Given paa det Kongel. Slot og Amt's Huus til Norburg under min Haand og anbaaren Signet den 15. Febr. anna 1757.

(L. S.)

J. W.: Teüfel v. Pirckensee.

Gamle Hans Schmidt i Stevning — almindelig kaldet »Hans Smei« — fortæller:

»Smeden i Stevning havde Forpligtelser over for Melvedgaard og da Hertug Hans i 16 købte Godset, fulgte Smedien med under Hertugens Besiddelse. Men de Stevning Bønder klagede over, at de ikke kunde betale Smedens Arbejds-løn for det Slid, der foraarsagedes af Hovtjene-sten. Derfor udlagde Hertug Hans 8 Tønder Land i Stevning som Smedeland. Som Vederlag havde Smeden at forrette Byens Smedearbejde. Smedelandet afløstes i 1864.«

Af Kontrakten af 15. Februar 1757 fremgaar det, at Smeden har haft det omtalte Land før den Tid, og at den kun betyder en Fornyelse af ældre, bestaaende Rettigheder. Dette Forhold mellem Smeden og Bymændene er sikkert ældre end fra Hertug Hans den Yngres Tid (+1622).

Om Smedefamilien Schmidt i Stevning fortæller »Hans Smei« videre:

»Denne var fri for alt Arbejde til Præsten, men ved Kirken, hvis Rengøring »gik rundt«, var den med. Til Smedens Ejendom hørte to Frue- og to Mandsstole nede i Kirken og to paa Loftet. Hans Smei's Oldefar, Peter Mathiesen Schmidt, var den første i Stevning, der kunde skrive. Stureslægten paa Helvedgaard, af hvem Smedeslægten var kaldet ind fra Holland til at beslaa Slottets Heste, forærede dem Ejendommen i Stevning. Senere har Smeden forpligtet sig til Herremændene paa Melvedgaard. —

Efter Hertug Hans den Yngres Død maatte Stevning Smed staa til Raadighed for de augustenborgske Hertuger og maatte sørge for Hestene, naar de paa Jagtudflugter tabte en Sko. Ligeledes maatte han have et gloende Jernstykke parat, naar Jagtselskabet kom forbi og Hertugen eller en af Selskabet vilde have Piben tændt. Denne Rettighed har den sidste Hertug Christian August endnu benyttet sig af og min Fader har flere Gange maattet tænde Hertugens Pipe.

»Han er min Smed«, plejede Hertugen at sige.

Adelige Gaarde i Svenstrup Sogn.

H i m m a r k.

Der fortælles, at en adelig Frøken vilde have en af Hovbøndernes Sønner. Hun fik sin Vilje sat igennem, blev dog udvist af Familien. Faderen gav hende saa meget Land, at hun med sin Ægtefælle kunde drive en lille Gaard. Den kaldte hun »Hjemmark« = Himmærk.

Tønnes Rantzow solgte omkring 1500 Stensgaard med Mølle og 6 Bøndergaarde i Himmærk til Kong Hans for 3000 Mark.

J u n k e r g a a r d e n.

Torres Gaard i Stevning skal i Fordums Tid have været en Herregaard. Den ældste af Slægten Holck, som kendes paa Als, er Godske Holck, der ogsaa var Ejer af Ballegaard. Holckerne nævnes allerede i Begyndelsen af det 14. Aarhundrede. Da nævnes ogsaa en Mattis Holck, som efter gamle Jordebøger solgte 16 Gaarde paa Als til Kongen, deraf 2 i Dyndved, 1 i Stølbrog og 13 i Stevning. *)

*) Sml. A. D. Jørgensen: Herregaardene paa Als i Sønderj. Aarb. S. 103.

I eller ved Stevning maa altsaa Mattis Holck have haft en Herregaard. Da Torres Gaard i Folkemunde kaldes »Junkergaarden« og Terrænet om Gaarden nok kan tyde hen paa tidligere Voldgrave, maa det antages, at den nævnte Herregaard har ligget her.

G a m m e l g a a r d.

»Ved Herrevejen, der førte fra Østerholm gennem Nørreskoven til Nordborg, skal »Gammelgaard« have ligget. Terrænet i Claus Clausens Skov minder meget om et Slotsanlæg med Volde og saa videre. Kommende Efterforskninger spreder forhaabentlig mere Lys over dette Sted, paa hvis Grund en Kiste med Guld skal ligge gemt, siger Famaen.«

(Svenstrup Kirkekronik.)

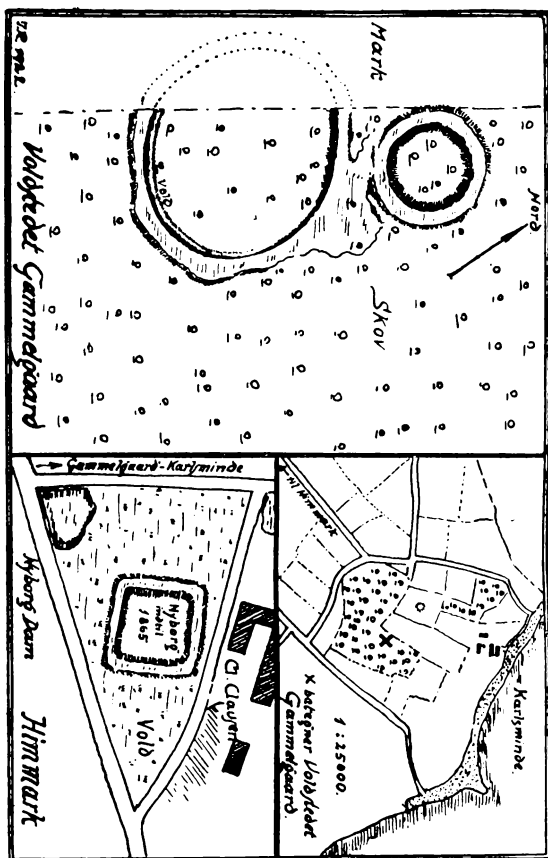
Claus Clausens Skov kaldes endnu Gammelgaard. Voldstedet bestaar af to Forhøjninger omgivet af Grave.

Den nordlige og egentlige Borgplads er kun lille. Den er omtrent cirkelrund og har et Gennemsnit af 20 Skridt. Den omgivende Grav er ca. 3 Meter bred og i den vaade Tid fyldt med Vand. Af Murstensrester findes ikke Spor. Borgen stammer vistnok fra en ældre Tid, Middelalderen, da man endnu ikke kendte Mursten, og selve Bygningen har maaske bestaaet af et taarnlignende Bjælkehus, som kunde byde Sikkerhed i Tilfælde af Overfald eller Belejring.

Syd for (s. Kortet) ligger en større Plads, omgivet af en Grav. Den vestlige Del, der strækker sig over Marken, er nu udjævnet. Her har Avlsgaarden vistnok haft sin Plads.

Folkemunde fortæller om Skatten i Gammelgaard Skov:

En gammel Kone i Svenstrup drømte en gang tre Torsdage i Træk, at der i Gammelgaard Skov, under et stort Træ paa det gamle

Voldsted, stod en stor jernbeslaaet Kiste med en Skat. Vilde man hæve Skatten, skulde det ske paa en Torsdag Aften og under Arbejdet maatte Skattegraverne ikke sige et Ord.

Tre Mænd fra Himmærk gik ogsaa i Gang med at grave paa det betegnede Sted. Det varede ikke længe, inden man havde naaet Kistelaaget. En af Mændene glemte i sin Glæde derover, at han ikke maatte tale, og raabte: »Der har vi den!« I samme Øjeblik forsvandt Kisten i Dybet.

Nyborg.

Om det gamle Nyborg Slot, der skal have ligget i Himmærk, paa Engen foran Claus Clausens Gaard, berettes i Svenstrup Kirkekronik S. 54:

»Om Nyborg véd man saa godt som intet. Der er en Bro over et lille Vandløb, som hedder »Fæbro«, maaske var det Broen, ad hvilken Kvæget dreves ind i Avlsgaarden. Gaarden, som efter al Sandsynlighed ligger paa den gamle Avlsgaards Grund, hedder »Fæbrogaard« (Jes Nissens). Peter Nissen kan endnu huske nogle Forhøjninger, der mindede om Volde og Grøften, som i Tidens Løb er blevet sløjfet. »Nyborgdammen« skal minde om det gamle Slot«.

Stedet kaldes endnu »e Vold«. Omkring Aaret 1865 er de sidste Levninger af Anlæget blevet udjævnet. Borgpladsen inden for Graven, har haft en Størrelse af ca. 35×35 Meter. Ved Afgravningen fandtes en Mængde Tegl. ¹⁾

Tarup.

En Storbørgere i Flensborg, Povl Paisen, havde to Gaarde i Torp, som Hertug Hans den Yngre af Sønderborg købte af ham 1577. Hans

¹⁾ Sml. J. Raben, »Gamle Gaarde i Svenstrup Sogn« — »Vor Hjemstavn«. (Dybbøl-Postens Forlag).

Slægt var fuldtud adelig og førte en harnisk-
kiædt væbnet Arm i sit Vaaben. ¹⁾)

Tarupgaard har ligget der, hvor nu Chr.
Espensen og Thomas Bondes Gaarde ligger.
Man ser, at Forhøjningen, hvorpaa Gaarden lig-
ger, har været omflydt af Vand. Den har haft
adelige Ejere.

Fra 1507 nævnes i Skatteregistrene Benedix
Ryter til Tarupgaard, men hans Navn
forsvinder med Aaret 1565, da i dette Aars
Landsregister en Marquard Abildgaard er ind-
ført som Ejer. Marquards Moder var en Mag-
dalena Lund, som vistnok var Datter af Mar-
quard Lund til Tandsgaarde, en Søster til Hen-
rik Lund til Tandsgaard, som nævnes iblandt
Fadderne ved Daabsfesten paa Rønhave 1556.

Marquard Abildgaards Fader, Jørgen Abild-
gaard, var en Tid lang Husfoged paa Gottorp. En
Broder til Marquard, Jørgen Abildgaard, havde
ligeledes Godser paa Als. Han var gift med
Dorthe Magnussen fra Melsgaard. Jørgen solg-
te 1602 Tarupgaard til Hertug Hans den Yngre.

I det samme Aar solgte en Christian Abild-
gaard en Gaard i Svenstrup til Hertug Hans;
om denne Christian har været en Broder til
Marquard og Jørgen vides ikke.

1577 købte Hertug Hans 3 Gaarde i Lavensby,
2 i Svenstrup og 2 i Brandsbøl af Kristine Ul-
feld i Lunden, Enke efter Paul Abildgaard,
som havde Godser i Jylland. Paul var en Bro-
der til Jørgen og Marquard.

¹⁾ A. D. Jørgensen. Herregaardene paa Als.
1. 135.

Melvedgaard

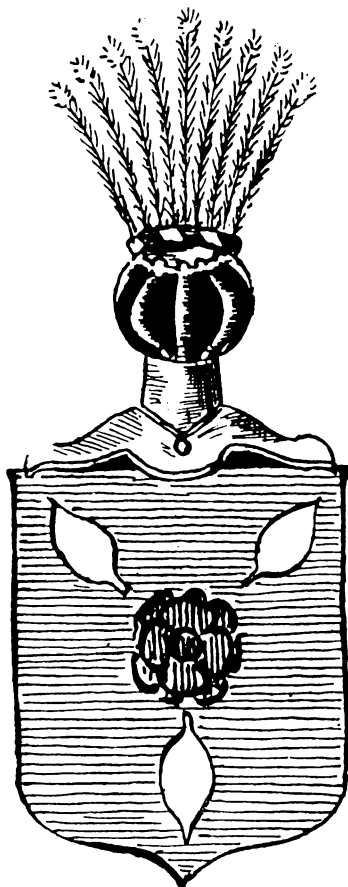
det senere »Hjortspring« har været det betydeligste Herresæde i Svenstrup Sogn.

A. D. Jørgensen skriver i sin Afhandling om »Herregaardene paa Als i det 16. Aarhundrede« at Melvedgaard »i den sidste Hertug Valdemars Tid som pantsat til Markvard Rolstorp for 600 Mark Penge; han afstod den igen 1535 til Kong Valdemar Atterdag. Gaarden hed dengang Medved, det er Mellem Skoven, vistnok i Forhold til den store Nørreskov og en tidligere Sønderkov. Gaarden laa nu under Kronen eller Hertugdømmet, hvad der ses af Hertug Adolfs Pantebrev til Klavs van Kaden, der 1431 fik den overdraget paa mindst to Aar som Pant for 200 Mark lybsk. Byen Medved regnedes med til Gaarden («unse hoff Medvedgarde mit deme dorpe Medelwytt myt aller tobehoringen«).

Senere synes Gaarden dog at være kommet fra Kronen, thi i Sønderborg Lens Jordebog fra 1535 siges, at de 11 Bønder i Medved er købte af Iver Reventlow og derefter (med Medvedgaard) givne i Forlening til Benedikt Sehested. Begge disse Mænd var Kongernes og Hertugens højt betroede Tillidsmænd, Iver Reventlow var Ridder og en Tid Statholder i Hertugdømmerne. Maaske har han da faaet Udlæg for et Tilgodehavende i dette Jordegods, hvorefter han dog atter har solgt det til Kongen.

Benedikt Sehested ejede iøvrigt andet Jordegods paa Als og i Sundved. 1585 købte han en Gaard i Stevning. 1543 udnævnes han til Amtmand over Aabenraa Amt. Dette Embede overtog han med Hertug Adolfs Tilsikring, at han skulde beholde det med 200 Rigsdaler aarlig indtil han kunde overtage Godset Warleberg som livsvarig Ejendom efter Enkedronningens Død

der havde Godset som Livgeding. Benedikt Sehested tog Del i mange vigtige Anliggender

Sehesteds Vaaben: en rød Rose med tre Sølvblade i blaat Felt og paa Hjelmen elleve sorte Hejrefjer.

anført med 2 Heste og 8 Plove, ialt 28 Gylden.
2 Heste betyder 2 væbnede Ryttere til Hærfølge.

i Hertug Hans' og Hertug Adolphs Raad. Som saadan var han ogsaa med til de slesvigske Lensforhandlinger. Han døde 1548 og hans Efterfølger som Amtmand var Asmus Ahlefeldt til Noer. Benedikts Søn, Detlev, solgte 1589 tre Gaarde paa Sundved til sin Broder Bartram.

Benedikt nævnes blandt Adelen 1530. I Skatteregistret 1536 og 1543 findes han anført med 8 Gaarde i Melved, og hver tjener Kongen med 2 Heste. I Plovskatten er hans Gaarde anført med to Heste og 8 Plove, ialt 28 Gylden. To Heste betyder to væbnede Ryttere til Hærfølge.

En Datter af Benedikt, Anna Sehested, var gift med Jørgen Hartwigsen til Munkgaard i Asserballe Sogn.

Ogsaa Jesper Sehested til Rundtoft ejede 1557 Gaarde paa Als.

Alt i Aaret 1542 havde Povl Magnussen paa Blansgaard faaet Løfte om at følge Benedikt Sehested i Forleningen af Melvedgaard. Han var i de Aar Husfoged paa Sønderborg og den, der nærmest førte Tilsyn med den fangne Kong Kristian den Anden (se »Sønderjydske Aarbøger« 1891, 62. 1892, 269); muligvis var Forleningen, med Forbigaaelse af Sehesteds Sønner, en Belønning for hans Holdning i denne Stilling. Povl Magnussen gjorde Hertug Hans, der betragtede Melved som sin fremtidige Ejendom, Tiden lang; han levede til 1596. I Aaret 1584 var Hertugen blevet foruroliget ved Rygtet om, at Kongen agtede at lade Forleningen gaa i Arv til Povls Søn Otto Magnussen; han gjorde derfor Indsigelse herimod og stod paa sin formentlige Ret. Den senere Overlevering gik ud paa, at han var kommen til at betale Gaarden dyrt, saa han af den Grund havde givet

den Navnet »Hardspring« (»det var et hardt Spring!« skulde han have sagt). Men hans Testamente, der opregner de andre Godskøb, nævner ikke Melvedgaard, og Navnet Hardspring er sikkert taget af et stærkt Kildespring. Iøvrigt nedlagde Hertugen hele Byen, det vil sige, han lod Bønderne jage fra Gaardene, for at lægge Byens Jorder til Herregaarden«.

Et andet Saga bringer Navnet Hardspring i Forbindelse med den nævnte Junker Rolstorp:

Ridder Snave paa Melvedgaard havde en Datter, der var bekendt for at være den smukkeste Kvinde paa Als. Der kom mange Friere til Melved, men den stolte Snave afviste dem alle. Han lod udraabe, at den Riddersmand, der højt til Hest og uden Sværds slag kunde betvinge den stærkt befæstede Gaard, skulde have hans Datter som Belønning og være Herre paa Melvedgaard.

Da sadlede den unge Junker Rolstorp sin Hest og red til Melved. Han gav Hesten Sporene og med et Spring var han over Graven og Volden. Borgvægteren stødte i Hornet, da Junker Rolstorp holdt med sin Hest i Borggaarden. Ridder Snave holdt sit Ord og Junkeren blev Herre til Melved. ¹⁾

Efter Hans den Yngres Død, 1622, kom Godset til den nordborgske Linje. Hertug Frederik Carl overlod det 1722 til Kongen som indleimede Godset i Sønderborg Amt. Godset havde 1722 et Landareal af 582 Tønder.

Af Synsprotokollen over Bygningerne til de under Nordborg hørende Godser fra Aaret 1730 fremgaar, at

Broen over Graven (Vindebroen) var helt af

¹⁾ Sml. »Heimat-Blätter«, 1. Bind, Side 13.

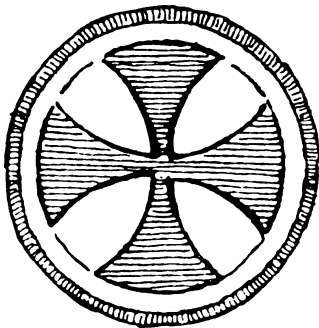
Træ, og at den i højeste Grad trængte til Ombygning.

Vaaningshuset var en Bindingsværksbygning med Tagpander. Denne Bygning var ogsaa temmelig forfalden. Noget af Tavleværket (Muren mellem Bindingsværket). Storstenene, Taget og Loftet trængte til Reparatur.

Hollænderhuset, Bage- og Bryghuset og Hestestalden, alt Bindingsværksbygninger, ligeledes Kostalden, hvis høje Bindingsværksgavl mod Vest skulde helt fornyes, da Stenene næsten alle var forvitret.

1771 blev Hjortspring parcelleret. 151 Tønder blev samlet Skovdistrikt, 41 Tønder blev overladt til Kaadnere og Inderster og de øvrige 390 Tønder blev udlagt i 21 Parceller.

Hovedparcellen ligger paa det gamle Voldsted, hvor man endnu ser Resterne af den brede Voldgrav.

Pastor W. v. Fischer-Benzon har i de senere Aar beskæftiget sig meget med Svenstrup Sogns Historie og optegnet mange Ting, som har Værdi for kommende Slægter. Det er Optegnelser af baade kirkelig og lokalhistorisk Art. Arbejdet betragter Sognepræsten som en

Gave til Svenstrup Menighed. — det er en stor Gave.

Et stort og flittigt Arbejde har Sognepræsten lagt i denne Bog. Den indeholder nemlig bl. a. ca. 50 Stamtavler over Sognets Familier, flere han kunnet føres tilbage til det 17. Aarhundrede.

Det er et Arbejde, som kommende Slægter vil sige Præsten Tak for.

* * *

I Forordet til disse Optegnelser skriver Forfatteren: »Denne Bog og det deri nedlagte Arbejde, som er gjort herhjemme i Svenstrups dejlige Præstegaard, og som er samlet andre Steder — København, Haderslev, Sønderborg o. s. v., der hvor Arkiverne og Kilderne er — er bestemt af mig som en Gave til min kære Svenstrup Menighed. Det er et Arbejde, paa hvilket kommende Slægter i Sognet, kommende Præster i Menigheden kan bygge videre. —

For mig var dette Arbejde en Kilde til stor Berigelse. Jeg lærte gennem Kirkebøgerne, og de der fundne Bemærkninger om forlængst døde, deres nuværende Efterkommere langt bedre at forstaa, og kom til Erkendelse af, hvor indfiltret Sognets Slægter er i hverandre ved Giftemaal igennem Tiderne.

Hvor var det mig en Glæde at tale med de Gamle om de Gamle og det Gamle. Jeg fik derved Følelse af, at jeg kom dem allesammen meget nærmere. Thi omsider blev jeg den, der sad inde med den største, solideste og sikreste Viden om Sognets og dets Beboeres Fortid.

Det var et Arbejde, som kostede megen Tid — men jeg tror ikke, at denne Tid har været spildt. Tværtimod. Den slumrende historiske

Sans at vække hos en Befolkning, som i Aarhundreder har været bunden til sine Gaarde – er ogsaa en Opgave, der lønner sig.

Svenstrup Præstegaard.

Advent 1925.

W. v. Fischer-Benzons.

* * *

Til mit lille Arbejde om Svenstrup Sogn, der hermed finder en foreløbig Afslutning, har jeg plukket hist og her i Pastor von Fischer-Benzons Optegnelser. Det har været mig en Glæde, at vi har kunnet hjælpe hinanden ved at gøre disse Optegnelser saa fyldige som mulig. Derfor siger jeg hermed Pastor v. Fischer-Benzons Tak!

J. Raben.